

КОЛЛЕКЦИЯ • ВВРОША ХХ

ИЛЯ ИАФ
ЕВГЕНИЙ ПЕТРОВ

Необикновенни
истории
от живота
на град
Колоколамск

ИЗДАТЕЛСТВО • БАРАДОКС •

**ИЛЯ ИЛФ, ЕВГЕНИЙ ПЕТРОВ
НЕОБИКНОВЕНИ ИСТОРИИ
ОТ ЖИВОТА НА ГРАД
КОЛОКОЛАМСК
ХУМОРИСТИЧНА ПРОЗА**

Превод: Любомир Методиев

chitanka.info

ГРАДЪТ И ОКОЛНОСТИТЕ МУ

Тъй като не смятаме да забулваме с тайнственост историята на Колоколамск, съобщаваме на читателите, че:

а) Колоколамск съществува наистина,

б) няма нищо общо с Волоколамск и

в) се намира точно между РСФСР и УССР, тъй че няма да го откриете върху картите на тези приятелски съюзни републики. Вината за това пада изцяло върху нашите географи.

Колкото до вестникарите, очеркистите и описвачите на провинциалния живот, дори и да са искали да посетят Колоколамск, те по странна ирония на съдбата са се озовавали било в Ялта, било в Кисловодск и са описвали посочените градове с усърдие, достойно да си намери по-добро приложение.

Но авторът и художникът К. Ротов все пак успяха да се доберат до Колоколамск, където поживяха в хотел „Ряжск“ и дори направиха генералния план на този смайващ град.

Както се вижда от плана, славният град Колоколамск се е ширнал живописно по левия бряг на плитката река Сбруя^[1]. През XIV век конярят на княза на Колоколамск Андрей Себелюбски се напил с византийска водка и изтървал в рекичката сбруята на скопения княжески кон. Такъмите потънали и реката била наречена Сбруя.

От тази случка са минали векове. Площад Себелюбски отдавна е прекръстен на Членски и единствен гражданинът Псов-старши знае легендата за потъналите такъми — ние я научихме от него на бутилка в кръчмата „Приятел на стомаха“.

В река Сбруя се влива мижавата рекичка Поводи. Виж, за нея не успяхме да научим нищо, защото Псов-старши прие да продължи със спомените си само ако бъде почерпен във всички кръчми на улица Голяма Месткомовска.

Той се почерпи за сметка на гостите последователно в кръчмите „Санитас“, „Среща с изгрева“, „Малорус“, „Огненото погребение“,

„Гласът на миналото“ и в пивницата на завода „Емелян Пугачов“, но не оправда възложените му надежди, тъй като изгуби дар слово.

Вече споменатата Голяма Месткомовска е главната артерия на града. Тя свързва жп гарата с площад Членски, където се извисява скелетът на небостъргача, чиято история е вече известна на читателя^[2]. С помощта на сал, направляван от капитан Н. Похотило, можете да се прехвърлите на отсрещния бряг и да навлезете в девствена гора, обкръжила Колоколамск и попречила преди столетия на татарите да опожарят, сринат и плякосат града и да изстребят до крак колоколамчани с глад и мор.

Навлезете ли навътре в гората, няма начин да не срещнете шивача Соловейчик, индивидуален занаятчия. Тук, сред боровете, той търси спасение от данъците, но въпреки това смъква от колоколамчани по десет кожи, та те му викат Соловейчик Разбойника^[3].

Вдясно, на баира, се извисява задругата на бившите калугерки, наречена „Деепричастие“. Калугерките реализират продукцията си в кооперативния магазин на улица „Инвентаризация“, намираща се на две крачки от Седмопопската градска порта.

Източната част на града с право се гордее с двете си улици Бивши — там, където те се пресичат, беше скован ковчегът — Бездокладна и Земетресенска. Последната бе наречена така сравнително наскоро в чест на поредното земетресение в Япония.

От пресечките най-голямата тук е Похотлива, на която се намират чудесните Индивидуални бани.

Ще подминем с мълчание Сергиджийска, Безсолна и Безгрижна, които не се открояват с нищо, и ще споменем тъмното петно на града — задънената уличка Приключенска. Тя се казва така заради грабежите, на които всяка вечер са подложени окъснелите минувачи, залутали се из нея в пияно състояние.

Измежду забележителностите на източната част на града ще отбележим руско-украинския кръжец „Неукост“ и горящата къща при Седмопопската порта. Вече шеста година тази къща гори всеки божи ден. Сутрин я подпалва собственикът ѝ, майорът от пожарната охрана Огън Пламенов, та поверените му пожарникари да се намират на работа.

Южната, или Крайгаровата част на Колоколамск се откроява с красивия си булевард Старорежимен. Освен другото този квартал е и

най-изисканият. Тук се намират площад Спасо-кооперативен и лъжезанаятчийската задруга „Частен труд“, оглавявана от мосю Оригинал, военизираните курсове по рецитация и пеене на Синдик-Биковски, старинният храм „Изобличение Христово“, оживената улица Хигроскопична с великолепната, ала за жалост все още недовършена сграда на санаториума „Здравето над всичко“.

Особено смайващ на площад Спасо-кооперативен е гробът на незнайния частник.

В началото на НЕП-а някакъв непознат частник дошъл в Колоколамск, за да купи влакна от конска опашка. Цял ден кръстосвал из града, купувал стоката, а надвечер най-неочаквано се изтърколил от файтона на площад Спасо-кооперативен и умрял скоропостижно. У него не били намерени никакви документи.

Колоколамчани не искали да падат по-долу от Париж, Брюксел и Варшава, които си имат гробове на незнайния воин, и тъй като си нямали воин (никой от града не бил ходил на война), погребали на площада незнайния частник и запалили върху гроба му вечен огън. Всяка седмица, в събота, Соловейчик Разбойника — с официален траурен каскет — се прехвърля със сала в централната част на града и приема поръчки при гроба на незнайния частник.

Западната част на града се състои от три улици и една пресечка. На булевард Кръстовъздвиженски^[4], широк, прав като конец, се възправя новата Кръстовъздвиженска църква. До църквата се намира руско-украинският кръжец „Долу ръкостискането“.

Пресечката Досадна съединява улица Единодушна и нейното продължение улица Единогласна с южната част на града. Между Единодушна и Единогласна се издигат пожарната кула и милиционерският участък.

Най-младият квартал на града — Отвъдсбруйни е на лакътя на реките Поводи и Сбруя и основната дейност на обитателите му се характеризира най-добре от имената на улиците.

На големи празници, когато кооперативният магазин е затворен, колоколамчани идват тук за водка.

Ето как изглежда Колоколамск, в чието съществуване, надяваме се, вече никой няма да се усъмни.

[1] В руския език збруя и сбруя са дублетни форми като формата със „з“ се използва предимно за имена, напр. Збруев — Бел.ред. ↑

[2] В българското издание читателят ще научи историята по-късно — Бел.ред. ↑

[3] По аналогия със Соловей-Разбойник — митичен зъл герой от руския фолклор — Бел.ред. ↑

[4] По името на православния празник Въздвижение на Честния кръст, който се празнува на 14.XI. — Бел.ред. ↑

СИНИЯТ ДЯВОЛ

През септември от Москва в Колоколамск се завърна доктор Гръм, който беше ходил там по търговски дела. Той накуцваше и за разлика от друг път се прибра в къщи с файтон. Обикновено докторът се връщаше от гарата пеша.

Гражданката Гръм много се учуди на това обстоятелство. А когато забеляза на лявата обувка на мъжа си светъл ръбест белег от автомобилна гума, учудването ѝ нарасна още повече.

— Бутна ме кола — радостно каза доктор Гръм, — после ги съдих.

И докторът търговец разказа на жена си историята на своето щастие, украсявайки речта си с ненужни подробности.

Фортуна се усмихнала на доктор Гръм в Москва до Тверската порта, скърцайки с автомобилни гуми. Сиянието на лицето и било толкова ослепително, че той паднал. Още щом се надигнал, той разбрал, че е бил блъснат от автомобил. Докторът веднага се успокоил, поизчистил изцапания си панталон и се развикал:

— Убиха ме!

От спрелия син „Пакард“ изскочили мъж със спретнато бомбе и шофьор с кафяви мустаци. Над радиатора на опозорения автомобил се развявало пъстрото знаменце на неголяма съседна държава.

— Убиха ме! — твърдо повторил доктор Гръм, обръщайки се към насъбралите се зяпачи.

— Че аз го познавам — казал нечий юнашки глас. — Това е посланикът на страната Клетвия. Клетвийският посланик.

Делото се разглеждало на другия ден и съгласно присъдата клетвийското посолство било задължено да изплаща на доктора по сто и двадесет рубли на месец за нанесената му телесна повреда.

По този случай Гръм пирува с приятелите си в Колоколамск три дни и три нощи поред. Към края на веселбата забелязаха, че е изчезнал безработният сладкар Алексей Елисеевич.

Преди още да затихнат възторзите по повод щастливия обрат в съдбата на Гръм, нова сензация развълнува Колокалмск. Завърна се Алексей Елисеевич. Оказа се, че е ходил в Москва, там по чиста случайност е бил блъснат от синия автомобил на клетвийското посолство и сега е донесъл присъдата.

Този път посолството беше осъдено да плаща на сладкаря за нанесената телесна повреда по сто и четиридесет рубли на месец, защото бил обременен с голямо семейство.

От радост сладкарят изкара за народа едно буре с бира. Цял Колоколамск бършеше пяна от мустаците си и благославяше жертвата на уличното движение.

Третата жертва стана известна след седмица. Това беше завеждащият курсовете по рецитация и пеене Синдик-Биковски. Той действал с присъщата на характера му прямота. Пристигайки в Москва, се запътил право към вратата на клетвийското посолство и щом колата се показала на улицата, подложил крак под колелото. Синдик-Биковски беше получил сериозни травми и сторублева доживотна пенсия.

Едва тогава колоколамци разбраха, че градът им е навлязъл в нов, изключително щастлив период от историята си. Със завидно усърдие гражданите се заеха да разработват златоносната жила, открита от доктор Гръм.

Всички тръгнаха на гурбет в Москва — мъдри опитни старци, млади частници, ученици от курса по рецитация и уважавани работници. Особено се пристрастиха към тази дейност градските файтонджии със сините шуби. По едно време в Колоколамск не работеше нито един файтонджия. Всички бяха отишли на гурбет. Нарамили торбите си, те падаха под клетвийската кола, полежаваха в болниците, а после стриктно изискваха от посолството установената сума.

Междувременно в Клетвия се разрази нечувана финансова криза. Разходите по поддръжката на посолството се увеличиха до такава степен, че се наложи да бъдат намалени заплатите на държавните чиновници и армията да се съкрати от триста на петнадесет души. Раздвижи се опозиционната християнсоциалистическа партия. Министър-председателят Едгар Павиайнен беше подложен на непрекъснати атаки от страна на опозиционния лидер господин Сууп.

Когато клетвийската кола сгази трийсетия поред гражданин на Колоколамск Никита Псов и се наложи да бъде закрыта държавната опера, за да му се изплати възнаграждението, тревогата в страната достигна до краен предел. Очакваше се военна клика да извърши преврат.

В парламента беше внесено питане:

— Известно ли е на господин министър-председателя, че страната се намира пред банкрут?

Господин министър-председателят отговори:

— Не, не ми е известно.

Само че независимо от този успокоителен отговор на Клетвия и се наложи да поиска външен заем. Но и той беше изяден от колоколамчани за някакви си два месеца.

Шофьорът на клетвийската кола, на когото се уповаваше цялата държава, от предпазливост вършеше чудеса. Но колоколамчани невероятно се специализираха в удивителния занаят и безпогрешно се пъхаха под колата. Разправяха, че веднъж шофьорът пропътувал разстояние между четири пресечки, спасявайки се от един колоколамски дякон, но съобразителният служител на култа притичал през един двор и все пак успял да се хвърли пред колата.

Колоколамчани повлякоха Клетвия по съдилищата. Страната загиваше.

С идването на първите студове от Колоколамск към Москва се запъти и председателят на лъжезадругата „Частен труд“ мосю Оригинал. Той дълго се колеба и хленчи. Но жена му беше безпощадна. Като изтъкваше пред мъжа си бързото забогатяване на съгражданите им, тя каза:

— Ако не отидеш на гурбет, ще се хвърля под влака.

Целият град изпрати Оригинал. Когато се качваше във вагона, ходилите на гурбет колоколамчани го съветваха:

— И си пази главата! Талигата е тежка! Подложи краче!

Оригинал се върна след два дни с бинтована глава и с голяма синина под окото, подобна на размазано мастилено петно. Лявата му ръка беше неподвижна.

— Колко? — попитаха го съгражданите, като под това разбираха размера на пенсията от обеднялата клетвийска хазна.

Но вместо да отговори, председателят на лъжезадругата беззвучно заплака. Срам го беше да признае, че по погрешка е налетял на автомобила на тръста за цветни метали, че шофьорът навреме е спрял и че после дълго го е бил по главата и ръцете с американски гаечен ключ.

Видът на мосю Оригинал беше толкова страшен, че колоколамчани престанаха да ходят на гурбет. И само този случай спаси Клетвия от окончателно разорение.

Градът отново започна да сучае и мирният му затънтен живот продължи до момента, когато от Аржентина в Колоколамск пристигна странният джентълмен с костюм от розов шевиот.

ГОСТЕНИНЪТ ОТ ЮЖНА АМЕРИКА

Една неделя сутринта на улица Голяма месткомовска се появи джентълмен, когото никой от колоколамчани не бе виждал до тогава. Джентълменът беше с костюм от розов шевиот и с вратовръзка на звездички. Той ухаеше на дъхави прерии. Озърташе се стъписано и от умиление по пълното му лице се стичаха седефени сълзи. Подир странния джентълмен се движеше багажна количка с куфари в какви ли не цветове, сподирена от носача на гарата.

Щом стигна до площад Членски, кортежът спря. Тук пред розовия джентълмен се откри такава възхитителна гледка към град Колоколамск, че той заплака на глас. От учтивост носачът също захлипа. От него завоня на водка.

Така, разплакани, след един час ги завари мосю Оригинал, председателят на лъжезадругата „Частен труд“, който минаваше през площада по работа на задругата.

Оригинал спря на десетина крачки от непознатия и го попита учудено:

— Пардон, откъде сте си купили този костюм?

— От Буенос Айрес — отвърна разплакан джентълменът.

— Ами вратовръзката?

— От Монтевидео.

— Вие какъв сте? — ахна Оригинал.

— Аз съм колоколамчанин — отговори джентълменът. — Казвам се Хорацио Федоренкос.

Председателят на лъжезадругата изпадна в неописуем възторг. Той сграбчи розовия шишко през кръста, вдигна го във въздуха, разцелува го звучно и го заразпитва на висок глас.

След десет минути Оригинал знаеше всичко от игла до конец. Преди тридесет години Герасим Федоренко напуснал Колоколамск, открил диамантено находище и сега не си знае парите. Но докато се скитал из равнините на Южна Америка, все си мечтаел да зърне поне с

крайчеца на окото родния Колоколамск. И ето че сега е тук и ридеа от щастие.

Празникът в чест на съгражданина се състоя в анкетната зала на военизираните курсове по рецитация и пеене. Хорацио Иванович попълни почетната анкета, турена в папка от шевро, и се разцелува с началника на курсовете Синдик-Биковски. През неофициалната част на тържеството Федоренкос се впусна да танцува руски танци. Гънеше гръб и потропваше лекичко с гъонените си подметки. По изгрев-слънце Хорацио толкова се трогна, че реши да увековечи гостуването си в родния град, като построи за съгражданите си небостъргач на тридесет и два етажа.

— Дрън-дрън! — споделиха колоколамчани, докато хвърляха на ръце гостенина. — Другото пак иди-дойди, но за къщата си измисля. Няма такива къщи в природата.

И колко смаяни бяха те, когато след някаква си седмица на площад Членски се появиха кулокранове. От столичните центрове на цели тумби надойдоха техници, инженери, работници. Строежът бе направляван лично от Хорацио. По син дочен комбинезон той псуваше делово на странна смесица от руски и испански.

Колоколамчани хвърляха присмехулни погледи към строежа. Навъртаха се около изграждащата се сграда с вид на обидени годеници и се ограничаваха с това да крадат от строителните материали, та да се запасят с дърва за огрев, и да мърморят, че строежът напредвал твърде мудро.

Към края на втория месец небостъргачът беше почти готов. Тридесет и вторият му етаж опираше в облаците. Дълбоко под земята монтьорите привършваха със сглобяването на електромоторите. В квадратните стъкла по прозорците от долните етажи се оглеждаха девствените гори и езерата около Колоколамск. А в прозорците на двадесет и петия етаж се отразяваше дори губернксият град, отстоящ на цели 180 километра.

Оставаше само да бъде монтирано парното отопление, да бъдат сложени порцелановите тоалетни чинии и печките в кухните да бъдат включени в общата електромрежа. Не бяха довършени и куп дреболии, без които да живееш в голяма къща си е цяла мъка.

Точно тогава плъзна мълвата, че през нощта Никита Псов се е нанесъл на своя глава в небостъргача заедно с цялото си домакинство и

със свирепото си куче. Разправяха, че Никита се е настанил в най-хубавия апартамент. Бил сложил къщурката на свирепото си куче пред входната си врата, на стълбищната площадка.

Това бе достатъчно, та изгарящите от нетърпение колоколамчани да се втурнат като скакалци към недовършената сграда и да превземат апартаментите. Те помитаха монтьорите и бригадирите, изпречили се на пътя им. Хорацио Федоренкос призова съгражданите си да проявят благоразумие, но всуе. Той застана гологлав пред обкованата с мед пътна врата и се провикна:

— Милициос!

Нахълтващите в небостъргача граждани само се подхилваха и блъскаха с все сила Хорацио Иванович с полиците и миндерите. Федоренкос си замина. Никой не забеляза това.

В новата къща се настани целият Колоколамск заедно с жителите, кръчмите, учрежденията, рогатия добитък и домашните птици. Отделението на милицията и многобройните будоари за изтрезняване на гражданите се разположиха в центъра на сградата — на шестнадесетия етаж.

Колоколамчани настояха кръчмите да бъдат разпределени равномерно из цялата сграда; за да отиват възможно най-бързо в тях, им бе разрешено да ползват без опашки пътническите асансьори. Експресните асансьори, които бяха и с по-голяма вместимост, бяха предоставени за рогатия добитък. Всяка сутрин краварят вкарваше кравите в асансьора и ги смъкваше долу — на паша.

В началото гражданите бяха на седмото небе от радост и се впуснаха в необуздани празненства. Циркулираха из небостъргача методично като кръвообращение: от апартамента до кръчмата на най-близкия етаж, оттам в будоара за изтрезняване, после в милицията — да им съставят протокол, след това — на първия етаж — да се съдят, и накрая на двадесет и деветия етаж. Етажа на затворниците.

Празниците отшумяха и настанаха делници. Сутрин по всички етажи блъскаха брадви. Колоколамчани цепеха дървените прегради и си палеха с тях кюмбетата, които си бяха донесли от старите къщи.

От тръбите на недовършеното централно отопление си направиха легла. От медните брави по вратите майсторяха запалки. Продаваха тази занаятчийска продукция в губерния център.

Простираха си прането по лакираните парапети на стълбището, а на мраморните площадки си сковаха дъсчени вилни нужници.

Никита Псов от деветнадесетия етаж, който се топеше от мъка по волния колоколамски живот, веднъж се вмъкна в асансьора да си нацепи дърва. Закачи с брадвата някакъв бутон и асансьорът хукна. Той безспир сновеше с клетката си нагоре-надолу. Гражданите се стекоха на мраморното стълбище и смаяни зяпнаха обезумялата машина. В очите им се мяркаше недоверие към техниката. Гражданката Псова, крайно глупава жена, търчеше нагоре-надолу след асансьора и крещеше:

— Никита Иванович! Поне да ми беше дал ключа от апартамента! Не мога да си вляза.

Колоколамчани разбиха вратата на апартамента на Псови. Тъй като вече нямаше как да заключат апартамента, още същата нощ крадци го обраха до шушка. Подозрението падна върху петия етаж — твърде съмнителен и вече получил името Гарвановото свърталище^[1]

Асансьорът бе спрял чак вечерта на втория ден. Наложиха се колоколамчани да счупят динамото. Сградата потъна в мрак. След като бе измъкнат от асансьора ни жив, ни умрял, Никита Псов изпъшка ядно:

— Притрябвали са ни такива къщи! Всичко се почна от оня, от международния джентълмен.

А щом видя плякосания си апартамент, тутакси се изсели от небостъргача и след като изпочупи с камъни всички прозорци на омразното му Гарваново свърталище, си се прибра в старата схлупена къщурка. Подгонени от студа, жителите на Гарвановото свърталище нахълтаха на шестия етаж, където се помещаваха изключително набъбналите курсове по рецитация. Курсистите рецитатори станаха хулигани. По тъмното стълбище се появиха обирджии. Те сваляха кожусите и галошите на самотните колоколамчани.

Бандитите организираха нападение и в апартамента на Оригиналони, които живееха на затънтения тридесет и втори етаж със запушена канализация. Подплашен, председателят на лъжезадругата последва примера на Никита Псов. Той заяви в домоуправлението, че си умира от страх да живее толкова нависоко и че освен другото му пречи влагата от стрелкаците се под прозорците облаци.

За три дни в небостъргача не остана жив човек. Колоколамчани се върнаха в старите си къщи. Милицията остана още малко, но накрая се изнесе и тя.

Полека-лека цялото оборудване на чудесния небостъргач беше пренесено по къщите. От сградата остана само скелетът. Черните квадрати на прозорците гледаха натъжено девствените гори и езерата около Колоколамск, а губернскийят град вече не се оглеждаше в стъклата на двадесет и петия етаж.

[1] Игра на думи — Вороня слободка идва както от ворон — гарван, така и от вор — крадец — Бел.ред. ↑

ВАСИСУАЛИЙ ЛОХАНКИН

От сума ти време Колоколамск не бе виждал гробаря Васисуалий Лоханкин толкова превъзбуден. Той вървеше по улица Малка Бивша и дори залиташе, нищо че през последните два дни не бе пил и капка. Лоханкин обикаляше къщите една по една и съобщаваше следната новина:

— Краят на света! Потоп! Разтворили са се хлябите небесни. В губернский град вече седем дни и седем нощи вали като из ведро. Удавили са се двама отговорни другари. Задава се апокалипсисът. Ето до какъв хал ни докараха болшевиките. Порадвайте се.

И Лоханкин сочеше с разтреперана ръка небето. Градът бе обкръжен отвсякъде с буреносни виолетови облаци. Хоризонтът тътнеше и бълваше къси злобни светкавици.

Гражданинът Пферд от къща № 17, нали си беше впечатлителен, обогати съобщението на Лоханкин. По сведения, които той, Пферд, бил получил, Москва вече била залята, всички реки били придошли и в тези неща той, Пферд де, съзирал наказание свише. При шепата граждани, оглеждащи тревожно небесата, дотича Сицилия Петровна по пеньоар от оранжев бархет и оповести, че потопът се очаквал отдавна и че миналата седмица ѝ го бил казал един познат комунист от центъра, след което градът изпадна в паника.

Колоколамчани обичаха живота, не им се умираше млади-зелени. Заваляха проекти как градът да бъде спасен от потопа.

— Дали да не се преселим в друг град? — каза Никита Псов, най-глупавият от гражданите.

— По-добре да стреляме в небето с топове — предложи мосю Оригинал — и така да разпръснем облаците.

Но и двете предложения бяха отхвърлени.

Първото бе отклонено след блестящата реч на Лоханкин, който доказа, че цялата страна вече е потопена и изобщо няма къде да се преселят. От второто твърде практично предложение не можеха да се възползват поради липса на артилерия.

И тогава погледите на колоколамчани се обърнаха с надежда и възделение към капитан Ной Архипович Похотило, който стоеше малко встрани от тълпата и самодоволно сучеше триумфалните си мустаци.

— Ковчег! — каза той. — Трябва да построим ковчег!

— Ной Архипович! — застана тълпата, предусетила велики събития.

— Нямаме сметки за уреждане! — отсече капитан Ной Архипович Похотило. — Аз да ви спася, пък после ще ми благодарите.

Върху главите на гражданите паднаха първите теменужени капки дъжд. Тези капки удвоиха усърдието на колоколамчани и те незабавно се запретнаха да правят ковчег. Използваха всичкия дървен материал, който се намираше в града.

За работен чертеж им послужи рисунката на Доре в осемнадесетфунтовата Съомкина библия, която донесе отец Огнепоклонников, дякон от Живата църква. Надвечер завая по-силно, наложи се колоколамчани да работят с чадъри. Дървеният материал не стигна, тъй че те сковаха покрива от ковчезите на Лоханкин. Покривът лъсна със сърмата, с която бе извезан брокатът.

— Нямаме сметки за уреждане! — повтаряше капитан Похотило.

Той беше с непромокаема мушама с качулка. Чак до заранта не спря да ръми. По изгрев към ковчеза започнаха да прииждат пътници. И едва тогава гражданите проумяха какво означават странните думи на капитана: „Нямаме сметки за уреждане“. Излезе, че трябва да ги уреждат непрекъснато. Ной Архипович искаше пари за всичко: за багажа, за правото на пътниците да вземат със себе си в плаването чифт чистокръвни или нечистокръвни животни и за място на кърмата, където, както твърдеше капитанът, клатело по-малко.

От първите пътници, сред които бяха мосю Оригинал, Пферд и Сицилия Петровна, сменила сутрешния пенъоар с брезентова рокля с корсаж, обиграният капитан поиска по 80 рубли. После обаче Ной Архипович реши да не взема повече съветски парични знаци, а да иска царски. Направо пред ковчеза Никита Псов си изхлузи ботуша и извади от него монета от времето на Екатерина и срещу нея беше пуснат вътре заедно с жена си и с вечнозеления фикус.

Пред ковчеза стана страхотна блъсканица. Капитанът, който вече си беше сръбнал вода, отсече, че след потопа нямало да има парично

обръщение, та да не му пробутват пари, но и че няма намерение да спасява колоколамчани заради черните им очи. Накрая с големи мъки склони да му плащат в натура. Ной Архипович застана на входа на плавателния съд и презрително се зае да разглежда срещу светлината нечий раиран панталон и да претегля на длан кухи златни гривни. Не се отказваше и от шевните машини, като предпочиташе крачните.

Товаренето бе съпроводено от врява и викове. Пришпорени от дъжда, който се поусили, гражданите напиреха енергично. Разбра се, че вместимостта на ковчега е всичко на всичко двадесет и двама души и в тази бройка влизаха кормчията Похотило и първият му помощник Лоханкин.

— Ковчегът не е разтегателен! — подвикваше Ной Архипович, препречил входа с мощната си гръд.

Гражданите нареждаха жално:

— Влезте навътре в ковчега! Отпред има повече място.

— Граждани, сторете път на клетката с враните! — дереше се Васисуалий Лоханкин.

Тъкмо враните бяха вкарани и капитан Похотило съзря в далечината Синдик-Биковски, началника на курсовете по рецитация и пеене, след който в пълен състав се задаваха курсистите.

— Ковчегът потегля! — виква стреснат капитанът. — Граждани! Не стойте на стъпалата! Нямаме сметки за уреждане!

Вратата се тръшна. Дъждът трополеше зловещо по брокатения покрив. Отвън долитаха приглушените вопли на колоколамчаните, обречени на гибел. Великото плаване започна.

Три дни и три нощи отбраните колоколамчани седяха в ковчега, ядяха, колкото да не умрат от глад, мълчаха и с тревога очакваха участието си.

На четвъртия ден през люка на покрива пуснаха едната врана. Тя отлетя и не се върна. — Още е рано — отсъди Лоханкин.

— Водата още не се е отдръпнала — разясни капитанът.

На петия ден пуснаха и втората врана. Тя се върна след пет минути. На лявото ѝ краче беше прикрепена мъничка бележка: „Излизайте, глупаци.“ И подпис: „Синдик-Биковскв“.

Отбраните колоколамчани се юрнаха към изхода. Слънцето ги ослепи. Потънал в прахоляк, ковчегът си стоеше пак там, където бе

скован — наред улица Малка Бивша, на две крачки от кръчмата „Приятел на стомаха“.

— Ама чакайте, къде е тоя потоп? — провиква се ядосан Пферд.
— Всичко е измишльотина на Лоханкин.

— Моя измишльотина ли? — бе възмутен Лоханкин. — А кой разправяше, че реките били придошли, че Москва била вече залята? Пак аз ли? — Нямаме сметки за уреждане! — провикна се Похотило.

И запокити враната в червендалестото лице на гробаря.

До късна доба гражданите си уреждаха сметките с автора на потопа.

СТРАШНИЯТ СЪН

Бившият еснаф, а сега безцветен гражданин на град Колоколамск Йосиф Иванович Завитков неочаквано за самия себе си и за многобройните си познати вписа една от най-интересните страници в историята на града.

На пръв поглед не изглеждаше, че от Завитков, Йосиф Иванович може да се очаква някаква изненада. Но такива са всички колоколамчани. Дори и най-тихият от тях всеки момент може да извърши някаква отчаяна или героична постъпка и с това за сетен път да прослави Колоколамск.

Животът на Йосиф Иванович вървеше гладко. Той произвеждаше ваксата „Африка“, която учудваше всички с липсата си на блясък, а свободното време, което му се намираще в изобилие, прекарваше в пивницата „Гласът на миналото“.

Дали мирисът на ваксата оказа пагубно въздействие върху Завитков, или пенливата черна бира помрачи съзнанието му, но така или иначе Йосиф Иванович през нощта в неделя срещу понеделник сънува нещо, след което се почувства напълно разстроен.

Присъни му се, че на ъгъла на улиците Единогласна и Единодушна се е срещнал с трима партийци в кожени куртки, кожени шапки и кожени панталони.

— Разбира се, тогава ми се прииска да побягна — разказваше Завитков на съседите, — а те застанаха наред улицата на паважа и ми се поклониха дълбоко.

— Партийците? — възкликнаха съседите.

— Партийците! Стояха и ми се кланяха. Стояха и ми се кланяха.

— Внимавай, Завитков — казаха съседите, — за такива факти не милват с перце.

— Ама това беше сън! — възрази Йосиф Иванович с усмивка.

— Нищо, че е било сън. Имало е и такива случаи... Внимавай, Завитков, да не ти се случи нещо!

И съседите предпазливо се отдръпнаха от производителя на вакса.

Цял ден Завитков се мота из града и вместо да произвежда своята „Африка“, се съветваше с гражданите относно това, което беше сънувал. Отвсякъде чуваше гласове на предупреждение и вечерта си легна с тревога в гърдите и смут в душата.

Това, което сънува, беше толкова ужасно, че Йосиф Иванович до обед не се решаваше да излезе на улицата.

Когато най-после прекрачи прага на дома си, на улицата го очакваше групичка любопитни съседи.

— Е, Завитков? — нетърпеливо попитаха те. Завитков махна с ръка и понечи да се шмугне обратно в къщурката си, но не беше толкова лесно да се измъкне. Председателят на обществото „Долу ръкостискането“, гражданинът Долу-Вишневецки, вече здраво го прегръщаше.

— Сънува ли? — попита страховито председателят.

— Сънувах — уморено отвърна Завитков.

— Тях ли?

— Самите тях.

И Завитков с въздишка извести съседите за втория сън. Той беше още по-опасен от първия. Десетима партийци, всичките с кожени дрехи и с брезентови чанти, се покланяли на него, безпартийния Йосиф Иванович Завитков, чак до земята на Спасо-кооперативния площад.

— Бива си те тебе, Завитков — каза Долу-Вишневецки, — много си позволяваш!

— Ама какво е това бе, граждани — мърмореха съседите, — той така ще вкара в затвора целия Колоколамск.

— Къде се е чуло и видяло десетима партийци да се кланят на един безпартиен?

— Възгордял си се, Завитков. Искаш над всички да се издигнеш.

— Ама това е сън, граждани! — виеше изтощеният Завитков! — За какво ми е притрябвало? Че това е насън!

За Йосиф Иванович се застъпи председателят на лъжезадругата мосю Оригинал.

— Граждани! — каза той. — Няма спор. Завитков е извършил неетична постъпка. Но нима трябва веднага да го заклеимяваме? Аз ви

казвам — не. Може на вечеря да е ял нещо развалено. Нека му простим за последен път. Да му дадем очистително. И нека да заспи спокойно.

Със своята разсъдливост председателят на лъжезадругата беше завоювал доверието на много хора в града. Насъбралите се се съгласиха с мосю Оригинал и решиха да изчакат до следващата сутрин.

Изплашеният Завитков направи щателно прочистване на стомаха си и заспа с усещането за приятна слабост.

Целият град чакаше събуждането му. Тълпи от колоколамчани задръстиха улица Бездокладна, като се стараеха да се доберат по-близо до Седмопопската врата, където се намираще скромната къщичка на производителя на вакса.

Цяла нощ Завитков спа в подсъзнателно блаженство. Едно след друго му се присънваше, че дои крава, че боядисва с вакса табуретка и че гони гълъби. Но призори започна кошмарът. Завитков съвсем ясно видя как по Губернското шосе към него се зададе автомобил, в който седеше председателят на Губернския изпълком. Той слезе от колата, застана на едно коляно и целуна него, Завитков, по устата.

Завитков със стон изтича на улицата. Розовото слънце освети открай докрай бледото лице на майстора на вакса.

— Сънувах! — викна той, като падна на колене. — Председателят на изпълкома ми целуна ръката. Вържете ме, православни!

Към нещастника се приближиха Долу-Вишневецки и мосю Оригинал.

— Сам разбираш — отбеляза Долу-Вишневецки, като метна едно въже върху Йосиф Иванович, — дружбата си е дружба, обаче...

Тълпата одобрително роптаеше.

— Моля — с готовност каза Завитков, който осъзнаваше цялата тежест на вината си, — правете, каквото искате.

— Да го продадем — отбеляза мосю Оригинал с обичайната си разсъдливост.

— Та кой ще го купи такъв дефектен? — попита Долу-Вишневецки.

И сякаш в отговор звъннаха звънчетата на безброй тройки и розов облак от снежен прах се понесе по губернкското шосе.

От Витебск към Камчатка пътуваше керван кинорежисьори за снимките на филма „Къщурка край Байкал“. В челната тройка запенен препускаше главният режисьор.

— Кой е този град? — дрезгаво викна главният режисьор от шейната.

— Колоколамск! — извика от тълпата Никита Псов. — Колоколамск, ваше сиятелство!

— Трябва ми типаж на идиот. Идиоти имате ли?

— Има един за продан — угоднически каза мосю Оригинал и приближи до шейната. — Ето го! Завитков!

Взорът на режисьора се плъзна по тълпата и изрази пълно удовлетворение. Имаше великолепен израз на необходимия типаж. Колкото до Завитков, той направо очарова главния режисьор.

— Взимам го! — кресна главният.

Сложиха вързания Завитков в шейната и керванът като вихър отлетя от града.

— Не ме споменавайте с лошо! — долетяха думите му от вдигналата се виелица.

А виелицата все повече се усилваше и до вечерта навя дълбоки преспи. През нощта небето се изчисти. Като гюлле се изтърколи луната. Стъклата на прозорците обраснаха с ледени палми. Градът мирно спеше. И всички сънуваха обикновени, мирни сънища.

ЧИСТОКРЪВНИЯТ ПРОЛЕТАРИЙ

Колоколамчани се обиждаха не на шега, когато им натякваха, че в славния им град няма пролетарии.

— Как така да няма! — възкликваха те. — Ами Вносов! Нашият Досифей Вносов! Слава Богу, той не е частник. Той е чистокръвен пролетарий.

Целият град се гордееше с Досифей Вносов, само Досифей Вносов не се гордееше със себе си. Работите му не вървяха никак.

Вносов беше сиромаш обущар, живееше на улица Тирбушонна в квартал Отвъдсбруйни и в пазарен ден работеше на Пазара на пришълците.

Дали пазарните дни бяха малко, дали колоколамчани не бяха от най-пъргавите, та кажи-речи не си износваха обущата, но Досифей изкарваше колкото да не умре от глад и много се измъчваше.

— Пролетарий съм, наистина съм пролетарий — казваше свъсено той. — И то, слава Богу, чистокръвен. Все пак не съм мулат. А полза никаква. Нямам пари дори да се почерпя.

Веднъж намина в такова настроение у мосю Оригинал. Целта му беше от проста по-проста: да си изплаче мъката. А целият град знаеше, че човек може да си изплаче мъката най-лесно, като си побъбри с благоразумния председател на лъжезадругата.

Оригинал обядваше, пременен в риза-гейша с извезани на гърдите кравайчета. Пред него димеше супа-пейзан^[1], из която плаваше на воля тлъста мръвка. Водката в тумбестата гарафа лъщеше ледена, сякаш калаена.

— Посрещайте гости, другарю Оригинал — рече обущарят, след като влезе. — Все пак не съм някакъв мулат или метис!

— И дума да не става! — отвърна лъжепредседателят. — Заповядайте, седнете, мосю Вносов.

Ей там, при грамофона, има свободен стол.

Досифей хвърли едно око на супата-пейзан и примижал срещу живачния блясък на гарафата, седна в ъгъла на стаята; после, както

винаги, започна да се вайка:

— Пролетарий съм, наистина съм пролетарий. Все пак не съм индианец. Чистокръвен пролетарий. И пак нямам пари да се почерпя.

Въпреки недвусмисления си намек Досифей не бе поканен на трапезата. Моравочервен, Оригинал глътна голямата мръвка и след като си пое дъх, изрече:

— Не мога да ви се начудя, мосю Вносов.

При вашия произход...

— Притрябвал ми е този произход! — каза покрусено обущарят.
— Не мога да си го вържа на фльонга.

Оригинал замря с вилицата, която беше навирил като тризъбец.

— Смятате, че не може да се върже на фльонга? Че произходът не може да се върже на фльонга?

Обущарят скръбно почука с пръсти по розовата фуния на грамофона. Не щеш ли, Оригинал стана от масата и закръстосва, умислен, из стаята. Минута-две размишляваше, после най-неочаквано предложи:

— Ами в такъв случай, мосю Вносов — подхвана той, защо не ми продадете произхода си! Щом не върши работа на вас, може би ще свърши на мен! Не мога да ви дам кой знае колко. Сега всички сме на един хал. С една дума, колко му искате?

Сиромахът обущар пак погледна гарафата и се впусна в пазарлък. Поиска: ботуши от кравешка кожа — един чифт, пълно, четвъртинка водка и три рубли в брой. От своя страна Оригинал предложи чаша водка и чиния супа-пейзан.

Пазариха се дълго. Продавачът си тръгваше сърдит, Оригинал се втурваше след него навън и викаше „псст“, продавачът се връщаше и си тръгваше, но Оригинал не додаде нищо. За последната цена се и разбраха. Пролетарският произход бе продаден за чаша водка и една супа-пейзан.

— Я чакайте, мосю Вносов — рече Оригинал, — а този ваш произход истински ли е?

— Че да не съм абисинец! — възрази сиромахът обущар и гаврътна с наслада водката. — Аз съм чистокръвен пролетарий. Стоката е истинска.

И славата на Досифей Вносов, слава, която той не оцени, помръкна. На колоколамския небосклон тържествено се възнесе

охранената звезда на мосю Оригинал, почетен пролетарий на града.

Председателят на лъжезадругата се вкопчи с неописуем плам в новия си произход. На Пазара на пришълците се сдоби с връзка цървули от лико и уж пеша довтаса в губерния център, та да поднесе цървулките на отговорния другар Цокълов, на съпругата му мадам Цокълова и на дечицата им: малкият Гога и малката Демагога.

Срещу цървулите Оригинал получи километрично удостоверение от някакво кредитно дружество с резолюцията на другаря Цокълов — да се удовлетвори. Дори мадам Оригинал не знаеше какво пише в удостоверението, но то бе толкова силно, че с негова помощ новият пролетарий чувствително разшири оборота на лъжезадругата и се запозна отблизо с такава прекрасна дума като „свръхпечалба“.

Сега мосю Оригинал се разхождаше в кафяво кожено яке с яка от бобър, с астраганен каскет и филцови ботуши чак до колената.

— Слава Богу, все пак не съм никакъв мулат — повтаряше скромно той. Чистокръвен пролетарий съм.

За да заличи и последните съмнения относно чистотата на своя произход, Оригинал си нарисува родословното дърво. Клоните на това дърво се огънаха под предците на мосюто.

По мъжка линия родът на Оригинал произлизаше от Степан Разин, а по женска — от Фердинанд Ласал.

От това родословно дърво ставаше ясно, че пра-пра-пра-прадядото на мосю е бил на времето единственият човек в Киев, протестираше против завоевателната политика на Асколд и Дир.

Това беше пир на генеалогията, знатността и богатството.

За обуцаря без работилница, продал произхода си, забравиха всички. Но самият Досифей Вносков страдаше неизразимо. Закъсняло разкаяние гризеше душата му. Той не спеше нощем, отслабна и спря да пие.

И един ден всички видяха как Досифей премина през целия град, носейки в дясната си ръка димяща чиния със супа-пейзан, а в лявата — чаша водка. Вървеше като сомнамбул, отиваше да откупува пролетарския си произход.

Той влезе в дома на Оригинал и застана на прага с даровете в ръце.

Мосюто пролетарий седеше зад безбрежно бюро. На безименния пръст на лявата му ръка блестеше пръстен с диамантени сърп и чук.

Стената беше окичена с най-редки чанти. Те висяха подобно на колекция от старинно оръжие.

— Дошли сте при зает човек — каза Оригинал.

— Ето супата — примирено рече Досифей, — а ето и водката. Върнете си ми пролетарския произход.

Оригинал трепна.

— Пипнатото с ръка се смята за продадено — каза отчетливо той. — На произхода напоследък му се вдигна цената. И аз мога да го разменя само срещу партиен билет. Може би имате такъв билет?

Но билет Досифей Вносков нямаше. Беше безбилетен.

Той бавно излезе от дома на Оригинал и се оттегли в своята Отвъдсбруйна част. Като преминаваше през реката по леда, се спря край една дупка, огледа се тъжно и хвърли във водата чинията с вече изстиналата супа и чашката с водка.

[1] Фр. — по селски — Бел.пр. ↑

ЗЛАТНИЯТ ПЪЛНЕЖ

Цяла седмица новата кокошка на гражданина Евтушевски не снасяше нищо. А в сряда в 8 часа и 40 минути вечерта снесе златно яйце.

Това напълно противоестествено събитие се случи по следния начин.

Сутринта, както обикновено, Евтушевски беше зает: продаваше свирки, копаеше в градината, зареждаше и освобождаваше няколко капана за мишки, направени по поръчка на председателя на занаятчийската лъжезадруга „Частен труд“ мосю Оригинал.

Следобед старият майстор на свирки намина през съседния двор, за да събере малко тор за топливо, но го забелязаха. Хвърлиха по него тояга и го улучиха. Чак до мрак Евтушевски стоя до плета и еднообразно руга съседите си. Денят му беше напълно развален. Животът му се струваше отвратителен. Този ден никой не си купи свирка. Не успя да попълни запасите си от топливо. Кокошката не снасяше.

Потънал в такива тъжни размисли, Евтушевски беше заварен от мосю и мадам Оригинал. Те идваха за своите капани за мишки само в безлунни вечери, тъй като официално се смяташе, че правят капаните сами, без да експлоатират чужд труд.

Имайте предвид, мосю Евтушевски каза председателят на лъжезадругата, — че вашите капани имат един голям дефект.

— Дефект и минус! — с укор потвърди мадам Оригинал.

— Ами да! — продължаваше мнимият председател. — Вашите капани са твърде силни. Клиентите се обиждат. У Бибини някой неволно бутнал вашия капан. Капанът дълго скачал из стаята, счупил стъклото на прозореца и паднал в кладенеца.

— Паднал и потънал — добави председателшата.

Евтушевски се натъжи още повече. Изведнъж от ъгъла, където щъкаше кокошката, се чу брътвеж и плясък на крила.

— Ей Богу, сега ще снесе! — развика се майсторът на свирки и скочи.

Но думите му бяха заглушени от такъв силен трясък, сякаш на пода беше паднала гира. Насред стаята с гръм се изтърколи тъмно яйце, описа параболична крива и се спря в краката на стопанина.

— Какво е това?

Евтушевски взе от масата газената лампа със син фаянсов резервоар и се наведе, за да освети странния предмет. Заедно с него към пода се наведе и семейството от лъжезадругата.

Слабата светлина на лампата образува на пода блед кръг, в средата на който матово блестеше голямо златно яйце.

Присъстващите изгубиха ума и дума. Пръв се опомни мосю Оригинал.

— Това е голямо постижение — каза той с безизразен глас.

— Постигание и плюс — каза жена му, без да сваля ококорените си очи от скъпоценния предмет.

Оригинал посегна към яйцето.

— Я по-полека! — промълви майсторът на свирки и сграбчи крадливата ръка.

Гласът му беше много тих и дори плах, но той здраво се беше вкопчил в Оригинал. Що се отнася до мадам, той веднага я срита, за да не пречи. Кокошката тичаше наоколо, неистово кудкудякаше и увеличаваше суматохата.

За момент всички замълчаха, после подновиха разговора.

— Пуснете ме — каза лъжепредседателят. — Аз исках само да погледна, яйцето може да е фалшиво.

Без да пуска Оригинал, Евтушевски сложи лампата на масата и вдигна яйцето от пода. То беше масивно, тежеше не по-малко от три фунта.

— Бива си го яйчицето — завистливо каза мосю. — Но все пак може да е фалшиво.

— Брей, как го измислихте — високомерно се усмихна майсторът на свирки, — ще седне кокошката да снася фалшиви златни яйца. Ама че фантазия имате! Слушайте... Че тук и каратите са отбелязани. Ей Богу... Като на венчален пръстен.

На чудното яйце наистина имаше печат от златарско ателие, свидетелстващ за проба 56.

— Е, сега вече ще ви арестуват — каза Оригинал.

— И няма да се отървете от данъци! — добави мадам.

— А кокошката ще ви вземат.

— И яйцата ще ви вземат.

Евтушевски се обърка. На лицето му легнаха варовити сенки.

— Какви яйца? Че то яйцето е само едно.

— Засега е едно. После ще има още. Вече съм чувал за такива неща. Та нали знаем историята за това, как една кокошка снасяла златни яйца. Евтушевски, мосю Евтушевски! Имайте предвид, мосю Евтушевски, че един глупак вече заклал такава кокошка. Имало е такъв прецедент.

— И какво имало вътре? — любопитно попита старият майстор на свирки.

— Нищо не е имало. Какво може да има? Карантия...

Евтушевски тежко въздъхна, повъртя яйцето в ръка и започна да го лъска в панталона си. То заблестя още по-ярко отпреди. Лъчите на лампата се отразяваха в повърхността му с кандилен църковен блясък. Евтушевски не отрони нито дума.

Председателят на лъжезадругата угрижено се въртеше около него. Той много се вълнуваше, мачкаше с крака клетките за капаните и дори за малко да настъпи притихналата кокошчица.

Евтушевски мълчеше и тъпо гледаше скъпоценното яйце.

— Мосю Евтушевски! — развика се Оригинал. Защо мълчите? Разясних ви, че в кокошката никакво злато не може да има. Чувате ли, мосю Евтушевски?

Но собственикът на кокошката чудо продължаваше да мълчи.

— Той ще я заколи! — развика се Оригинал.

— Ще я заколи и нищо няма да намери! — добави мадам.

— Откъде ли се взема златото? — раздаде се дрезгавият, изпълнен с низка страст глас на Евтушевски.

— Ама че глупак! — зарева озлобеният лъжепредседател. — Все отнякъде се взема.

— Не, вие ми кажете къде е това „отнякъде“.

Мосю Оригинал с ужас осъзна, че не може да отговори на този въпрос. Близко две минути той сумтя озадачен, а после каза:

— Добре. Щом не ми вярвате — недейте. Но на председателя на обществото „Долу неграмотността“ няма ли да повярвате? Няма ли

доверие на учения човек?

Евтушевски не отговори.

Съпрузите Оригинал си отидоха и оставиха майстора на свирки в дълбок размисъл. Цяла нощ малкото прозорче на къщичката светеше. Оттам се чуваше кудкудякането на кокошката, която Евтушевски не оставяше да заспи. Той току я вземаше на ръце и я оглеждаше с безумен поглед.

На сутринта целият Колоколамск вече знаеше за чудното яйце. Съпрузите Оригинал прекараха останалото време от вечерта в посещения. Навсякъде те съобщаваха под най-строга тайна, че кокошката на Евтушевски е снесла три фунта злато и че никакво мошеничество не може да има, тъй като на златото има сертификат.

Общото мнение беше, че на Колоколамск му предстои бляскаво бъдеще. Пред къщата на Евтушевски започна поклонение. Но никой не успя да проникне в дома на майстора на свирки. Той не отговаряше на почукванията по вратата.

Накрая до вратата си пробиха път съпрузите Оригинал, водейки председателя на смесеното руско-украинско общество „Долу неграмотността“ другаря Балюстрадников. Той беше много слаб и толкова висок човек, че в града го наричаха Върлината.

След дълги препирни Евтушевски отвори вратата и делегацията, изпроводена от завистливите погледи на тълпата, влезе в забележителното отсега нататък жилище на Евтушевски.

— Хм — отбеляза Балюстрадников и веднага се зае с яйцето.

Той го доближи до очите си, почти до самия таван, с вида на човек, на когото по няколко пъти на ден се налага да гледа прясно снесени още топли златни яйца.

— Нали, мосю Балюстрадников — започна Оригинал, — е глупаво това, което иска да направи мосю Евтушевски? Той иска да заколи кокошката, която снася златни яйца.

— Искам — прошепна Евтушевски.

През нощта той беше разбрал всичко. Вече не се съмняваше, че кокошката е пълна със злато, така че няма никакъв смисъл да се харчи, за да я храни и да чака, докато тя благоволи да се освободи от ново златно яйце.

Председателят на обществото „Долу неграмотността“ потъна в размисъл.

— Трябва да се заколи! — промълви накрая той.

Евтушевски, сякаш освободен от някаква магия, хукна след кокошката, която в стремежа си да избяга се хлъзгаше, накуцваше, хвърчеше над масите и се блъскаше в стъклото на прозореца. Оригинал се ужаси.

— Защо да се коли? — викаше той и напираше към „Долу неграмотността“.

„Долу“ иронично се усмихна. Той седна, метна крак върху крак и започна да клати горния.

— Че как иначе? Нали кокошката не се храни със злато? Значи всичкото злато, което може да снесе, се намира в нея. Значи трябва да се заколи.

— Но позволете... — викна Оригинал.

— Няма да позволя — отвърна Бапюстрадников.

— Попитайте когото искате. И всички ще ви кажат, че не бива да се коли кокошка, която снася златни яйца.

— Моля. Под прозореца е цял Колоколамск. Аз не възразявам против здравата критика на моите предложения. Питайте.

Председателят на лъжезадругата удари рамката на прозореца като Раул де Нанжи в четвърто действие на операта „Хугеноти“ и се появи пред тълпата.

— Граждани! — викна той. — Какво да се прави с кокошката?

И сред кристалната тишина се раздаде бодрото гласче на стоящото пред всички старче със сива брада до под коленете.

— А какво да я правим кокошката, а?

— Да се заколии! — завикаха всички.

— В такъв случай и аз участвам! — възкликна мосю Оригинал и се втурна след кокошката, която не се предаваше в ръцете на майстора на свирки.

В настъпилата суматоха кокошката изскочи през прозореца, прехвъркна над тълпата и побягна по улица Бездокладна. Като си чукаха главите в рамката, преследвачите се изсипаха на улицата и преследването започна.

След минута съотношението на силите беше следното.

По пустата скучна улица, вдигайки прах, се търкаляше кокошката Госпожица. На десет метра зад нея бързаше на дългите си крака Върлината. След него рамо до рамо се носеха Евтушевски и

Оригинал, а малко по-назад в нестройна тълпа с викове се носеха колоколамчани. Кавалкадата завършваше мадам Оригинал с кухненски нож в ръка.

На площада Госпожица, смесила се в обществото на обикновените колоколамски кокошки, беше хваната, умъртвена и изкормена.

В нея нямаше никакво злато.

Някой изказа предположението, че са заклали погрешна кокошка. И наистина на външен вид Госпожица по нищо не се отличаваше от останалите колоколамски кокошки.

Тогава започна поголовно изстребление на домашните птици. На бърза ръка колежа и изкормваха дори гъските и патиците. Особено свиреп беше председателят на обществото „Долу неграмотността“. В общата блъсканица и неразбория той закла пуяка, принадлежащ на председателя на обществото „Долу ръкостискането“.

Златен пълнеж не намериха никъде. Смеещия се Евтушевски отведеха с каруца в психиатрията.

Когато милицията дойде в дома на Евтушевски, за да опише останалото след него имущество, от загнилия дървен таван тежко като гира падна и се търкулна по пода кръгъл предмет, увит в хартийка.

Оказа се яйце, съвсем същото като първото. Имаше и проба 56. Но освен това на него калиграфски бяха гравирани думите:

Честита Нова година!

На хартийката пишеше:

Да се предаде на С. Т. Евтушевски. Скъпи сине! Тези две яйца са всичко, което ми остана от дългата и честна служба в златарското ателие. Някога тези яйчица ще те зарадват.

Твой татко Тигрий Евтушевски.

ЧЕРВЕНИЯТ КАЛОШНИК-ГАЛОШНИК

В един мразовит февруарски ден на разсъмване населението на славния град Колоколамск беше разбудено от нестроен пушечен залп.

По валенки, обути направо на бос крак, жителите се изсипаха на улицата. Последвалият веднага след залпа камбанен звън усили тревогата. Дрезгавите тенорови звуци от камбаните на Кръствъздвиженската църква бяха мощно поддържани от басовите ноти, които се носеха от камбанарията на „Изобличение Христово“.

Както става винаги по време на неочаквана тревога, гражданите отлично знаеха в каква посока трябва да бягат. И съвсем скоро Спасо-кооперативният площад беше задръстен от тълпа.

Край гроба на незнайния частник в пълно недоумение стоеше целият щат на колоколамската милиция, състоящ се от четирима пеши милиционери и началника им другаря Разграниченски. Пушките на милиционерите още димяха. Разграниченски с наган в ръка беше насочил дулото му към млечните небеса.

— По кого стрелят? — развика се Никита Псов, врязвайки се в тълпата.

Той беше малко закъснял и по външния му вид (през разтворения стражеви кожух на гражданина Псов се виждаха космати гърди, увенчани с татуировка, изобразяваща гола дамичка с разпенена халба бира) можеше да се заключи, че ако той веднага, незабавно не узнае по кого стрелят, може да получи разрив на сърцето.

Но Разграниченски не отговори. Вирнал глава нагоре, той пронизително се взираше в ниските, снежни облаци.

Постепенно и тълпата забеляза плуващия над площада въздушен балон, приличащ на детска топка в мрежа.

— По вражеския самолет — с отчаян глас изкомандва Разграниченски, — цялата верига, огън!

Веригата замижа и гръмна.

— Не достигна! — със съжаление извика Никита Псов. — Все едно, няма да се измъкнат дяволите! С шапките си ще ги свалим!

И веднага сподели с тълпата съображенията си.

— Знаем ги ние тия хвъркачи! Те са от страната Клетвия, летят да щурмуват нашия Колоколамск. Работата е ясна!

Слухът за нашествието на врага изтръгна от събралите се на площада протяжен вопъл.

Никита Псов се затича към къщи за брадва и преди да се върне обратно, въздушният балон започна бързо да се снишава. След пет минути тълпата вече различаваше голямата кошница от камъш и надписа върху кълбото:

„Червен Калошник-Галошник“.

В това, че надписът явно е руски, никой не се усъмни. Мосю Оригинал, заел най-удобното място върху гроба на незнайния частник, веднага обяви, че надписът е фалшив и е направен от коварните клетвийци с цел да заблуди колоколамчани, та по-лесно да бъдат завладени.

Разграниченски изкомандва и нов залп разлюля мразовития въздух.

Сега зрителите забелязаха изплашените лица на въздухоплателите, надвесени от борда на кошницата.

— Предай се! — викна притичалият гражданин Псов, размахвайки брадвата.

Въздухоплателите махаха с ръце и крещяха, но думите им се топяха, без да достигнат до земята. Темпераментният Разграниченски откри безредна стрелба, след което към тълпата полетяха чувалите с баласт.

Балонът за момент се издигна, но надупчен от колоколамските куршуми, отново пое към дъното. Сега разстроените лица на аеронавтите се виждаха толкова ясно, че тълпата затържествува от победата.

— Предаваме се! — викна възрастен въздухоплател с рогови очила. — Предаваме се, глупаци такива!

Аеростатът слезе до височината на двуетажна сграда.

— Ама че идиоти! — викаха отгоре. — Откъде ни се натресохте на главите.

— Хайде! — отвръщаха отдолу. — Слизай, Клетвию, на земята. Тук ще си оправим сметките.

При тези думи Никита Псов приветствено размаха брадвата. Този жест накара лицата на въздухоплателите да се изкривят.

— Какво правите?! — викаха калошник-галошниците.

Никита Псов не отговори. Той подскочи високо с надеждата да достигне кошницата с брадвата.

— Да пукнете дано! — истерично завикаха от горе и хвърлиха измервателните уреди и примуса.

Но понеже балонът така и не се издигна, летците припряно започнаха да се събличат и да хвърлят на земята шуби, сака, плъстени ботуши, елегантни тиранти и салам с черен пипер.

— Консерви няма ли? — делово извика мосю Оригинал.

— Кучи синове такива! — отвърнаха въздухоплателите и се понесоха към небето.

Разграниченски разпореди учестена стрелба, след което „Червеният Калошник-Галошник“ като камък тупна на площада. Един аеронавт се изтърси при падането и незабавно беше взет в плен. Балонът, подгонен от вятъра, понесе останалите по булевард Старорежимен към центъра на града.

Тълпата се втурна в преследване. Пред всички подир неприятеля се носеше брандмайор Огън Пламенов със своите помощници от пожарната команда.

На площад Членски балонът беглец беше настигнат и летците — пленени.

— Какво правите бе, дяволи такива — през плач питаше главният аеронавт с роговите очила и бледорозови наполеонки, — на своите да се нахвърляте с брадви?! Балона простреляхте, глупаци!

Недоразумението бързо се изясни. Полетът бил организиран от вестник „Червена акация“, като за тази цел бил нает въздушният кораб „Червен Калошник-Галошник“.

— Да не би на вас да пише, че сте спортисти? — мрачно казваше Разграниченски. — Откъде да знам? По устав след трикратно предупреждение съм длъжен да стрелям. А вие ми говорите, че не сте чули! Да сте чули!

— Да ви се не види и тъпаците! — каза човекът с очилата. — Дайте по-добре да поправим балона.

Но балона вече го нямаше. Той беше изчезнал безследно.

Затова пък на следващия ден след отпътуването на несполучилите калошник-галошници от града във всички магазини на Колоколамск се продаваха непромокаеми палта от отлична гумирана коприна.

КУЧЕШКИЯТ ВЛАК

Обикновено към дванайсет часа по обяд колоколамчани и прелестните колоколамчанки излизаха на улицата, за да подишат чист мразовит въздух. Гражданите нямаше какво да правят и всеки ден дълго се наслаждаваха на чистия въздух.

В петъка, който се падна в началото на март, когато на Голяма месткомовска последователно циркулираха най-именитите семейства, откъм площад Членски се дочуха звънчета, след което на улицата се изпързала удивителен впряг.

В дълга лапландска шейна, теглена от дванайсет кучета, се беше разположил млад човек с пълно лице, увит в еленова шуба.

При вида на този впряг, толкова странен за умерения колоколамски климат, гражданите проявиха естествено любопитство и като шпалир застанаха от двете страни на булеварда.

Неизвестният пътешественик бързо препусна по улицата, като често пошляпваше с камшика запененото по-мързеливо куче от третата редица и със звънлив глас подвикваше:

— Шарик, дяволе кривоглед! Еей, Шарик! Получаваха си го и другите кученца:

— Аз на т-тебе, Бобик!... Еей, Жучка!... Пази сеее!

Колоколамчани, като не знаеха кого им е пратил Бог, за всеки случай викнаха ура.

Непознатият свали кожената си шапка с дълги сибирски уши, приветствено я размаха във въздуха и спря неудържимия си впряг край пивницата „Гласът на миналото“.

Подир пет минути, след като завърза кучешкия влак за едно дърво, пътешественикът влезе в пивницата. На стената на питейното заведение висеше плакат: „Молим, не си бършете ръцете в покривките“, макар по масите да нямаше никакви покривки.

— С какво ще обичате да ви нагостим? — попита съдържателят с разтреперан от вълнение глас.

— Млък! — викна непознатият и веднага поиска шест бири.

На колоколамчани, натъпкали се в пивницата, им стана ясно, че имат работа с необикновена личност. Тогава от тълпата излезе представителят на изпълнителната власт и с беззаветна преданост в гласа извика точно по Гогол:

— Ще имате ли някакви заповеди към началника на милицията Разграниченски?

— Ще имам! — отговори младият човек. — Аз съм професорът от централната изящна академия на пространствените науки Емануил Старонахалски.

— Слушам! — викна Разграниченски.

— Метеорити имате ли?

— К'во?

— Метеорити или така наречените болиди имате ли?

Разграниченски много се изплаши. Отначало каза, че има. После каза, че няма. След това окончателно се обърка и промърмори, че има един абсцес, но за съжаление още недостатъчно изявен.

— От абсцеси не се интересувам! — възкликна младият осемнадесетгодишен професор, на когото пищните лаври на Кулик не даваха покой. — По данни получени в централната академия, при вас по време на царуването на Александър Първи Благословени е паднал метеорит, голям колкото Кримския полуостров.

Представителят на изпълнителната власт съвсем се обърка, но положението спаси мосю Оригинал, най-мъдрият от колоколамчани.

Той приветства младия професор по източен маниер, като положи длан последователно на челото и до сърцето си. Смяташе, че така трябва да се приветстват представителите на науката.

Като свърши с този церемониален обряд, той заяви, че от съвременниците на Александър Първи Благословени е останал само един безпартиен старец на име Керосинов и че този старец е единственият, който може да даде на професора нужните му разяснения.

Керосинов, макар и обрасъл в нещо като коренище, се оказа бодър и весел човек.

— Е, какво, старче — дружелюбно попита професорът, — време ли е за крематориума?

— Време е, бащице — радостно отвърна старецът, преживял век и половина, — в нашия, савецкия крематориум. В нашия си

колумбариум.

После помисли и додаде:

— И планетариум.

— Метеорита помниш ли?

— Че как, бащице, помня го. Всички дойдоха, Александър Първи. И Голевешчев-Кутузов дойде с Егерт и Малиновска. И тоя, дето въртеше, киноимпеторът дойде. И Анри Барбюс дойде в държавен кабриолет, разпитва за стария живот, аз, разбира се, нищо не скрих. Изтезаваха ни, казвам. През 1801 година, казвам.

Тук старецът задрънка такива дивотии, че го отведоха. Професор Старонахалски не можа да получи никакви други сведения относно метеорита.

— Мда — замислен промълви професорът, — ще се наложи да се прави сондаж.

Той не си плати бирата, опъна една палатка на Голяма месткомовска и заживя там в очакване, както твърдеше, от центъра да пристигнат средства за сондажа.

След седмица той пусна брадица, задлъжня за шест гроса бира и остана без кучетата си, които избягаха от него и се скитаха из покрайнините на града, всявайки ужас у пътниците.

Колоколамчани обикнаха младия професор и много го съжаляваха.

— Ще си пропадне нашият Старонахалски без средства — говореха си те в къщи, докато пиеха чай — а пък какво ти сондиране без средства.

Вечер отбрано общество се събираше в „Гласът на миналото“ и разглеждаше загиващия пътешественик.

Професорът седеше зад зелена преграда от бирени бутилки и с пронизителен глас четеше московски вестници. По малкото му лице се стичаха пиянски сълзи.

— Ето, моля ви се, какво пише във вестниците — бърбореше той. — „Всички да търсим професор Старонахалски“, „Експедиция в помощ на професор Старонахалски“. Търсят ме. Ох! Ще ме намерят ли?...

И професорът зариваше с нова сила.

— Наука! — с уважение говореха колоколамчани. — Това не ти е като да отвориш лавка. Хич не е шега! Метеорит! Веднъж на хиляда

години се случва. А къде да го търсиш? Може и в Тула да си лежи! А човекът загива тука нахалос!

Най-последно — след месец — експедицията попадна на следата.

От сутринта Колоколамск се препълни със северни елени, аерошейни и кореспонденти с топли пълстени ботуши. Под звъна на камбаните и радостните възгласи на тълпата извлякоха професора от „Гласът на миналото“, с усилия го изправиха на крака и лекарите на експедицията го прегледаха. Те намериха, че прекрасно е съхранил силите си.

А в това време кореспондентите с пълстени ботуши бродеха по улиците и като дърпаха колоколамчани за пешовете, жално питаха:

— Абсцеси има ли?

— Циреи има ли?

На следващия ден северните елени и аерошейните отнесоха спасителите и спасения.

Експедицията бързаше. През следващата седмица ѝ предстоеше да спаси още двадесетина души изследователи, изчезнали в снежните простори на нашата необятна страна.

ВТОРА МЛАДОСТ

Полските гарвани долетяха в Колоколамск. Беше светъл, леден пролетен ден, птиците кръжаха над града и с резки гласове въздаваха хвала на градските власти. Колоколамските птички подобно на гражданите с цялата си душа обичаха властимащите.

През деня по склоновете на булевард Старорежимен вече бърбеха ручейчета и миналогодишната трева надигаше глава.

Но не пролетният вятър, не виковете на гарваните и не опитите на река Сбруя преждевременно да разчупи леда предизвикаха в града трескаво настроение. Втресе и раздруса града съобщението на Никита Псов.

— Извор! Извор! — викаше Никита и се носеше по улиците, като събаряше градските луди, тропаше по прозорците и нахълтваше в къщите на съгражданите си. — С очите си го видях!

На въпросите на гражданите Никита Псов не отговаряше, конвулсивно размахваше ръце и се устремяваше по-нататък. След него тичаше все повече и повече нарастваща тълпа.

Кой знае още колко щяха да се носят любопитните граждани след обезумелия Псов, ако пътя им не беше препречил доктор Гръм, изскочил по бяла престилка от къщурката си.

— Тпруу! — каза доктор Гръм.

И всички спряха. А Никита започна несвързано да се моли и да се бие по гърдите с две ръце.

— Е — строго попита докторът, — кажи ми, клонке палестинска, какво става?

Гръм обичаше да украсява речта си със стихотворни цитати.

— На Приключенска изблихна извор — убедено възкликна Никита. — С очите си го видях!

И гражданинът Псов, прекъсван от удивени възгласи, доложи на обществото, че като се отбил по пьянски работи в сляпата уличка Приключенска, се събудил на земята от съприкосновението с нещо

горещо. Какво било неговото, на Псов, изумление, когато открил, че лежи в мътновата гореща вода, която бликала направо от земята.

— Тогава аз, разбира се, скочих — завърши Никита, — и чувствам, че ревматизмът ми е изчезнал, сякаш не го е имало. С очите си видях!

И Псов започна да произнася най-страшни клетви в потвърждение на случилото се с него чудо.

— У дома децата дотърчаха — заяви доктор Гръм, — това ако не нарзан, то поне е кажи-речи боржом^[1].

Доктор Гръм изтича за инструментите си и след час на Приключенска не можеше да се промъкне дори мишка, толкова много хора се бяха стълпили край извора.

Докторът, разтворил полите на бялата си престилка, седеше на земята край самия извор, водата от който излиташе в невисока парабола и вече беше образувала порядъчна локва. Гръм на бърза ръка правеше изследвания.

— Чували ли сте вие — каза той, когато най-после стана, — чували ли сте вие отвъд гората нощен глас? Чували ли сте, че този извор е, кажи-речи, десет пъти по-добър от нарзана? Тълпата ахна. И докторът започна да съобщава резултатите от анализа.

— Натри хлорати — 2,7899! Натри бикарбонати — 10,0026. Фери бикарбонати — 3,1267, кали хлорати — 8,95.

— Колко хлорати? — развълнувано попита мосю Оригинал, който отдавна бъркаше с пръст в кипящите води на извора.

— Осем цяло и деветдесет и пет стотни! — победоносно отговори Гръм. — Бурята с мъгла небето крие^[2].

— Какво ти небе! — ахна Оригинал. — Това всичко покрива! Това е богатство!

— Свършено е с Кисловодск! — каза докторът. — При такива въглеродородно-алкални данни нашият извор докрай лекува подагра, хирагра, затлъстяване, захарна болест, мигрена, полово безсилие, трахома, циреи, катар на стомаха, краста, ангина и сибирска язва.

Тълпата силно се раздвижи. Едва докторът започна да изброява болестите и Никита Псов хвърли кожухчето си, направо по гащи скочи в жълтеникавата вода и започна да се плиска в нея с такова усърдие, сякаш беше решил да се избави наведнъж и от хираграта, и от

половото безсилие, и от ангината, и от сибирската язва. Изворът се запени и всички изведнъж усетиха острия му лечебен мирис.

Мнозина граждани събличаха връхните си дрехи, за да могат да се топнат в извора и да върнат юношеското си здраве. Насърчаваше ги Псов, който излезе от водата треперещ и вече беше започнал да се покрива с ледена корица.

Но тук на неорганизираното ползване на богатата от извора беше сложен край. При тълпата се върна изтичалият за началника на милицията мосю Оригинал и с помощта на пъргавия Разграниченски за миг изтласка хората от уличката, сложи бариера и окачи дъсчица с надпис:

КОЛОКОЛАМСК
радиоактивен курорт
„ВТОРА МЛАДОСТ“

Главен директор — др. Оригинал
Началник АФО — др. Разграниченски
ВХОД ЗАБРАНЕН

Омърлушената тълпа се сбута зад бариерата, като се стареше да се промъкне по-близо до курорта „Втора младост“. Притиснал корем до бариерата и източил дълга шия, стоеше съвършено зашеметен от неочаквания развой на събитията доктор Гръм. Гледайки с невидящи очи, Разграниченски го побутваше назад.

— А аз? — питаше докторът натъжен.

След дълъг разговор с Оригинал, по време на който събеседниците се потупваха по раменете и отчаяно квичаха, Оригинал се смили и на дъсчицата се появи нова точка:

Зав. медицинско-правовата и методично-санитарната
част д-р Гръм

Администрацията веднага разпредели помежду си функциите и въодушевено се захвана с пропагандирането и експлоатацията на новия курорт.

Оригинал шеташе като квачка. Той купи от града множество бирени шишета и организира бутилирането на лечебната вода, като започна да я продава по половин рубла бутилката. Това наистина беше по-скъпо от боржоми, но се обясняваше със свръхестествените свойства на минералната напитка.

На въпроса, къде ще отидат получените пари, главният директор отговори, че 60% ще отидат за подобряване бита на курортния персонал, а с останалите ще бъде построена лечебна зала и ще бъдат поканени от Москва оперетна труппа и писателят Пилняк да прочете цикъл разкази за бита на мадагаскарските средняци.

Завеждащият медицинско-правовата и методично-санитарната част доктор Гръм също не дремеше. В анкетната зала на военизираните курсове по декламация и пеене той за една вечер прочете три лекции: „Колоколамският курорт вчера, днес и утре“, „На прага на красотата и здравето“ и „За какво си ми даден, живот“.

От последната лекция, пък и от първите две ставаше ясно, че животът е даден на гражданите, за да консумират новата минерална напитка „Втора младост“.

Слепи бандуристи^[3] вече възпяваха бъдещето на Колоколамск, въртейки ръчките на скърцащите си инструменти, печалбата на главния директор вече достигна прилична сума и започнаха спорове за принципите на разпределението и между участниците в новото предприятие, когато изведнъж дивният лечебно-показателен, методично-санитарен, радиоактивен и целебен замък рухна.

В задънената уличка Приключенска дойдоха водопроводчици, изпратени от отдел „Комунално стопанство“, наслагах се прегради, изхвърлиха бариерата и заявиха, че трябвало да поправят разбитата отходна тръба на номер три. Те свършиха работата си за половин час, след което целебният извор секна завинаги.

След доктора търговец тичаше тълпа граждани, успели да си пийнат от радиоактивната водица. Той прехвърляше всичко на Никита Псов. Но към него гражданите не можеха да предявят претенции.

Като разбра в каква вода се е къпал, Никита падна на легло и се заоплакваше от ревматични болки, като шумно стенеше.

[1] Известни марки руска минерална вода — Бел.ред. ↑

[2] цитат от стихотворение на Пушкин — „Буря мглою небо кроет“. Същия цитат използва и Булгаков в „Майстора и Маргарита“ — Бел.ред. ↑

[3] (В речника на Дал пише: „музикално оръдие, много приличащо на лютня или балалайка, със закръглено тяло и метални струни: на нея се свири с перце като на турска домбра. По-рано бандуристи е имало във всеки порядъчен богаташки дом на Малорусия и т.н.“ Какви ръчки са въртели бандуристите, не е ясно — Бел.бълг.ред.) ↑

МОРЕПЛАВАТЕЛЯТ ДЪРВОДЕЛЕЦ

Като вледеняващ всичко живо антициклон през Колоколамск премина нечувана криза. От малобройните лавки и от пазарските сергии напълно изчезна кожата. Изчезна хромът, изчезна шеврото, изчезнаха дори запасите от гьон.

В продължение на цяла седмица колоколамчани недоумяваха. А когато за капак на нещастиято от пазара изчезна и брезентът, те окончателно оклюмаха.

За щастие причините за кризата скоро се изясниха. Изясниха се на празника, даден в чест на председателя на обществото „Долу ръкостискането“ гражданина Долу-Вишневецки по повод петата годишнина от дейността му за изкореняване на ръкостисканията.

Тържеството бе открито в най-доброто градско помещение — анкетната зала на курсовете по декламация и пеене. Един след друг по червеното килимче на естрадата се качваха представителите на градските организации, произнасяха приветствени речи и връчваха на юбиляря подаръци.

Шестима сътрудници на обществото „Долу ръкостискането“ поднесоха на любимия си началник шест огнени на цвят чанти от шевро с ремъци и дръжки от куфар.

Дружеското общество „Долу неграмотността“ в лицето на председателя си Балюстрадников награди развълнувания юбиляр с дванадесет хромови чанти, имитация на крокодилска кожа.

Юбилярят се кланяше и благодареше. Мандолинен оркестър непрекъснато изпълняваше туш.

Началникът на милицията Разграниченски с юнашки дрезгав глас отrapортува приветствието си и предаде на героя четири брезентови чанти с мечове и ленти.

Не падна по-долу и брандмайор Огън Пламенов. На него наистина не му беше провървяло. Беше се усетил късно, когато кожата вече се беше свършила. Но от това изпитание гражданинът Огън излезе с чест: той разряза един голям маркуч и измайстори от него

уникална гумена чанта. Тя беше най-хубавата от всички. Така се разтягаше, че можеше да вмести всички текущи дела и архивите на голямо учреждение.

Долу-Вишневецки плачеше.

Речта на гражданина Оригинал, произнесена от името на градската търговия и промишленост, дълго ще остане в паметта на колоколамчани. Дори след хиляда години речта на Оригинал, заедно с речите на Цицерон и правозащитника Вакханалски, ще се почита като образец на ораторското изкуство.

— Вие! — възкликна Оригинал, тикайки показалец в юбиляря. — Вие сте жрец на науката, мъченик на идеята за отмяна на ръкостискането в нашия град! Ето, аз плача пред вас!

Оригинал направи опит да заплаче, но не успя.

— Аз глухо ридая! — викна той. И направи знак с ръка.

Вратата незабавно се отвори и по пътеката край стената на залата внесоха ръчна количка, увита в елхови клонки. Беше натоварена догоре с колекция от чанти.

— Аз не мога да говоря! — проблея Оригинал.

И като награби купчина чанти, започна ловко да ги хвърля към юбиляря, подвиквайки дружелюбно:

— Вие сте академик! Вие сте герой! Вие сте мореплавател! Вие сте дърводелец! Аз не мога да говоря! Горчиво! Горчиво!

Той направи опит да целуне юбиляря, но това беше невъзможно. Долу-Вишневецки беше потънал до шия сред чанти и до него не можеше да се стигне.

Такъв юбилей в Колоколамск не се помнеше.

На следващата сутрин из града се понесе слух, че най-последно се продава кожа. Къде точно се е появила, още никой не знаеше, но развълнуваните граждани за всеки случай изпълниха улиците. По обяд всички тичаха към пазара.

Край месарските сергии се виеше дълга опашка. Пред нея под голям чадър кротко седеше академикът, мореплавателят и дърводелецът Долу-Вишневецки. Пет години беше посветил на великото дело за изстребление на ръкостисканията в пределите на град Колоколамск, а първия ден от шестата година посвети на търговия с плодовете от своята работа. Продаваше чанти. Беше ги сортирал внимателно и беше обозначил цената на всяка от тях.

— Хайде на хубавите чанти! — нареждаше юбилярят. — Хайде на кожата за обувки, за ботуши, за дамски пантофки! Ремъци за конска амуниция! Има импрегнирани, крокодилски, гумени чанти! Най-добрият оригинален и забавен детски подарък за Великден — мечове и ленти! Хайде на мечовете и лентите за детски играчки!

Колоколамчаните със скъсани обувки припряно изкупуваха чантите и веднага ги носеха при обуцарите.

Гражданинът Оригинал с горчива усмивка спазари чанта от шевро за пантофи на жена си.

— Аз не съм оратор! — каза той. — Но десет рубли за тая чанта е лудост! Ама че мореплавател!

— Насила не ви карам! — отвърна мореплавателят дърводелец. — Хайде на чантите, лачени, крокодилски, гумени! За ботуши! За пантофи!

Той продава и на другия ден.

И в крайна сметка стана търговец на чанти, дамски чантички, портфейли и гъвкави лачени колани. За предишната си научна дейност си спомняше рядко и без удоволствие.

Така загина за колоколамската общественост най-добрият ѝ представител — главата на обществото „Долу ръкостискането“.

МИХАИЛ ДОЛИНСКИ БЕЛЕЖКИ КЪМ РУСКОТО ИЗДАНИЕ НА „НЕОБИКНОВЕНИ ИСТОРИИ ОТ ЖИВОТА НА ГРАД КОЛОКОЛАМСК“

„Необикновени истории от живота на град Колоколамск“ са печатани в списание „Чудак“ (1928 г., бр. 1; 1929 г., бр. 2–10; 45) с подпис Ф. Толстоевский. Само един разказ от цикъла — „Синият дявол“ — е бил включен от авторите и в трите издания на сборника „Как се създаваше Робинзон“, но в събраните им съчинения от 1938–1939 г. не е влязъл и той. Осем от разказите (без „Гостенинът от Южна Америка“, „Чистокръвният пролетарий“ и „Червеният калошник-галошник“) са отпечатани в сборника „Внимание, обвеяно от вековете!“, където четвъртата история „Градът и околностите му“ е поставена на първо място. През 1989 г. Р. Тумановски публикува във вестник „Седмица“ (№ 13, 15, 17, 21, 22) девет от единайсете разказа на цикъла — без „Синият дявол“ и „Мореплавателят дърводелец“ — в произволен ред и със съкращения в три от тях: „Гостенинът от Южна Америка“, „Васисуалий Лоханкин“ и „Чистокръвният пролетарий“, а също и с някои грешки в текста. В този том цикълът се печата по текста от списанието в реда, установен от авторите.

В руския литературен архив се пазят ръкописите само на два от разказите. Единият от тях е прикрепен към албума „Илф и Петров. Тези двамата“ (стр. 89–90). Това е последната новела „Мореплавателят дърводелец“, видяла бял свят в края на 1929 година, като заглавието на цикъла не е споменато нито в ръкописа, нито в списанието. Под ръкописа има два шеговити надписа: „Почеркът е на Петров. Идеите и мислите са мои. Нека докаже противното. — Тъй де! И. Илф“ и „Мутрата му е противна! Това е! Нима на някого може да хрумне, че ще записвам някакви си чужди мисли. Ама тъй де! Евг. Петров“.

Вторият ръкопис — на „Златният пълнеж“ — в известна степен разкрива замисъла на цикъла, който така и не е бил завършен. Именно този разказ, отпечатан от авторите седми поред, е написан първи през есента на 1928 година. Ето и текста на началото:

Историята на град Колоколамск изобилства със забележителни произшествия.

Когато му дойде времето, ще разкажем как украсяваха града със статуи, как единственият тук научен работник Тихон Отонович Ходике извърши необяснимо престъпление, как от Латинска Америка пристигна в Колоколамск странен джентълмен с костюм от розов шевиот, как жителите на града правиха увеселително пътуване с речния параход „Иван Никитич“, а специално ще разкажем за това, как колоколамчани повлякоха по съдилищата малка съседна държава.

Но за всичко това — по-нататък. Всичко наведнъж не може да се разкаже: такова множество от необикновени събития, загадъчни случаи и комични епизоди вълнуваше обществеността на град Колоколамск.

Но странно! Кой знае защо досега Колоколамск не привличаше вниманието на съвременниците. Дори такъв напредничав във всяко отношение човек като кореспондента на централната преса Ф. Ф. Матвеевский (Не-Шилер) също не разбра, не разгада Колоколамск.

А той е бил там!

Не-Шилер в продължение на пет години печата по вестниците литературно-художествени очерци. Очеркът за една столова беше озаглавен „Фабриката кухня“. Очеркът за санаториум се наричаше фабрика за здраве, за родилен дом — „Фабрика за човечество“, а за универмаг — „Фабрика за търговия“. Затова пък на очерка си за една текстилна фабрика Не-Шилер даде заглавието „Лечебница за желязото“, а на очерка за механичен завод — названието „Люлката на метала“. Той беше несъмнено надарен човек.

Освен това той беше честен човек. Веднъж, като почувства отвращение към очерците си, той няколко дни се измъчва, мота се по улица Тверска и трескаво хващаше срещнатите познати за онова място на ръката, където се мери пулсът.

— Не мога! — викаше Ф. Ф. Матвеевский (Не-Шилер). — Мъка! Неудовлетвореност. Омръзна ми да вра в собствен сос. Искам да се докосна до животворния извор на здравия, провинциалния живот. Реших. Взимам камерата и отивам в някой затънтен край.

По време на странстванията си Ф. Ф. Матвеевский попадна в Колоколамск, но, както вече казахме, не го разбра, не го разгада. Градът му се стори поразително скучен. Надписът в лятната градина „Бира се отпуска само на членове на профсъюза“ го доведе до отчаяние и той си замина, след като прекара в града всичко на всичко половин час.

А междувременно, тъкмо в деня, когато кореспондентът на столичната преса си замина, в Колоколамск се случи извънредно събитие.

Събитието представлява съдържанието на разказа „Златният пълнеж“.

„Необикновените истории“ са един от предтечите на „Златният телец“. В тях се срещат ситуации, фрази, фамилии на персонажи, които по-късно се намират и в романа. Небостъргачът, издигнат от гостенина от Южна Америка, вече е имал своето Гарваново свърталище, опасните сънища на производителя на вакса Завитков веднага напомнят за мъчителните сънища на чиновника в оставка Хворобъов, майсторът на ковчези Васисуалий Лоханкин е дал името и фамилията си на псевдоинтелектуалеца. Никита Псов е станал Никита Пряхин, а знаменитата фраза за бирата, предназначена само за членове на профсъюза, си има дълга история. През 1925 година в градския театър на Гаврилова посада, в Ивановската губерния, имало самодейно представление. Фактът не е забележителен, но във фойето било окачено същото това съобщение за бирата. На това незабавно

откликнало списание „Скандалджия“ (бр. 24, стр. 10) с репликата „Още една привилегия“. Най-вероятно оттам фразата е попаднала в бележника на Илф, преминала е в замисляния увод към цикъла, а след това и в романа.

Някои действия, които са нарочени за колоколамски, но които така и не са се случили, направо са били приписани на героите от „Златният телец“. В цитирания бележник на Илф четем: „Как колоколамчани намериха Амундсен. Отначало вървяха айсберги, после вайсберги, а след това — айзенберги.“ Четем и веднага си спомняме историята на летеца Севрюгов и репликата на Митрич от Гарваново свърталище в отговор на статията „Сред ледовете и айсбергите“:

„Това можем да го разберем. Десет години вече как няма живот. Все едни Айсберги, Вайсберги, Айзенберги и разни там Рабиновичи.“ Или друга бележка: „В Колоколамск пребиха един съсед, защото не гасял лампата в клозета.“ Тя се е разраснала в безсмъртния епизод с екзекуцията на Васисуалий Лоханкин.

Илф и Петров неведнъж са пародирали вестникарския шаблон. Когато в „Златният телец“ Остап Бендер продава на Ухудшански своя „Тържествен комплект. Незаменимо пособие за съчиняване на юбилейни статии, празнични фейлетони, а също така на парадни стихотворения, оди и тропари“, последният се почувствал едва ли не крал на журналистиката. Негов предшественик несъмнено е бил Ф. Ф. Матвеевский (Не-Шилер). Нека още веднъж погледнем в бележника на Илф, където се среща донякъде загадъчната фраза: „Ах, това е ковачница на здравето? И Г. дълго се извива пред човека със сива яка от агнешка кожа.“ Не са ли тук заглавията на бойките очерци на Матвеевский — „Фабрика за здраве“ и „Фабрика за човечество“?

Пародиен е и псевдонимът на очеркиста. В руската журналистика от края на миналия и началото на този век е била известна фамилията Василевски. Носили са я Иполит Фьодорович — фейлетонист, редактор на „Водно конче“, и Иля Маркович — публицист, редактирал в различни години списание „Образование“, в-к „Утро“ и „Списание на списанията“. Първият от тях, по-възрастният, се е подписвал така: Василевски (Буква), а вторият — за разлика от него Василевски (Не-Буква). В бележника на Илф се е пръкнал някой си „фейлетонист Не-Тиква“, а след това „Василевски (Не-Шилер)“. Точно той се е превърнал в Матвеевский (Не-Шилер).

Пародира стила на пътеводителите от 20-те години, осмени преди това в романа „Дванадесетте стола“ в главата „И др.“. Мнозина сатирици са писали против манията да се прекръстват градските улици. На това Петров е посветил разказа „Чества се паметта...“. Тази тема, засегната и в „Дванадесетте стола“ (улицата „Др. Губернски“ в уездния град, където живее Воробянинов; Голяма Пушкинска, станала Червеноармейска; Кооперативната и цели две Съветски в Старгород), е развита и по-нататък.

Площадите Членски и Спасо-кооперативен, улиците Голяма месткомовска, Единодушна и Единогласна — цялата колоколамска топонимия е породена от социалната демагогия и нагаждането към новите условия. Не по-малко изразителни са биреният завод „Емелян Пугачов“ и църквите „Изобличение Христово“ и „Кръстовъздвиженска“.

... в кръчмата „Приятел на стомаха“ — смешното название на питейното заведение е заимствано от дореволюционната реклама на лечебното вино „Сан Рафаел“, което се е титулувало точно така: „Приятел на стомаха“.

... гробът на незнайния частник — фраза от бележника на Илф. Истински деца на своето време, както повечето от съвременниците си убедени в нравствената и икономическата вреда от НЕП-а, Илф и Петров са изобразявали „непманите“ винаги язвително. Историята с гроба на незнайния частник е само още един пример за това.

синият дявол

В сборника „Как СС създаваше Робинзон“ разказът е претърпял незначителни стилистични поправки („позацапани панталони“ — „нацапани панталони“ и др. подобни), взети предвид при подготовката на текста.

... безработният сладкар Алексей Елисеевич. — Вкусът към приятелски шеги и остроти, традиционен в редакцията на „Гудок“ където са работили Илф и Петров, и в редакцията на „Чудак“, където те отишли после, се е запазил и в съчиненията им. Например уличката в Старгород, където са живели неколцина от героите в „Дванадесетте стола“, те са нарекли Перелешинска — на името на Борис Перелешин, колега, редактор на рабкоровските^[1] дописки за четвърта страница на „Гулок“.

Не са се удържали да не се пошегуват и с добре известния на цяла Москва поет художник и колекционер Кручених, човек и до днес недооценен, най-правоверен сред московските футуристи, точно и не на шега титулуван от Борис Пастернак като „буква на руската литература“. Той се е казвал именно Алексей Елисеевич.

В руския литературен архив се пазят няколко десетки албуми, създадени от него и посветени на големи писатели, негови съвременници. Те са безценни при изследването на житейски и творчески биографии. Сред тези албуми са и двата, на които са надписани имената на Илф и Петров. Като са дарявали материали за тях, като са ги коментирали, като са се присмивали в тях на самите себе си и на приятелите си, те не са отказвали да участват и в другите начинания на Кручених. Например в сборника „Литературные шушу(т)ки“, издаден през 1928 година в тираж 100 екземпляра, Илф се е ограничил с два реда, написани сякаш от бдителен антисемит^[2]:

Марк Аврелий евреин не е ли?^[3]

Петров, заедно със Семьон Кирсанов и Юрий Олеша пък съчинил стихотворение, което днешната „Литературная газета“ би поместила под рубриката „Иронична поезия“:

NATURE MORTE

— Ранен ли сте? — попита
императорът.

— Не, мъртъв СЪМ! — отвърна
адютантът, падайки.

Посвещава се на Алексей Кручених

*Долетя на север мор.
Гракна гарван: „Невърмор“.
А Надя положиха в морга —
Надя вече е... натюрморт.*

*Разпръснал мъката на аферист,
някакъв славен стилист
всяка мутра изхвърли зад борда,
всяка мутра — натюрморт.*

*Облак плува над пандиза.
Над лайното дъжд заслиза.
Наш'та Катя — майка модна,
всяка рокля — натюрморт.*

*В спалнята стария лорд
мрачно гледа термометъра,
а под мишниците му е норд.
— Скоро ще съм натюрморт.*

*Катер без матроси губи ход,
значи катерът е натюрморт.*

БЕЛЕЖКИ КЪМ ТЕКСТОВЕТЕ ОТ ЛИТЕРАТУРНЫЕ ШУШУ(Т)КИ:

... Марк Аврелий — Римски император (II в. пр.н.е.), философ.

... Гракна гарван: „Невърмор“ — цитат от стихотворението на Едгар Алън По „Гарванът“.

Невърмор (англ.) — Nevermore — никога.

Господин Едгар Павиайнен — фамилията е използвана от авторите още веднъж, в „Златният телец“ — „Ленинградският специалист по колосаните яки Карл Павиайнен“.

... мосю Оригинал — фамилията е от бележника на Илф: „Мадам и мосю Оригинал“ (на руски — Подлинник — Бел.ред).

ВАСИСУАЛИЙ ЛОХАНКИН

Иронично изопачение на библейската история за всемирния потоп (Битие, 6–8). Оттук и името на капитан Похотило (Ной), строителството на ковчега, репликите за наказание свише и т.н.

... гражданинът Пферд — е ударил със своята „конска фамилия“ (от нем. das Pferd — кон) героинята от „Златният телец“ отговорната наемателка Люция Францевна Пферд.

... отец Огнепоклонников, дякон от Живата църква — Живата църква е едно от теченията на обновленческата църква, възникнала след революцията като опозиция на каноничната Руска Православна църква. Навярно това е подтикнало авторите да кръстят дякона с такава недвусмислена „езическа“ фамилия. Тук му е мястото да припомним и диалога от „Дванадесетте стола“ между отец Фьодор и жена му:

— Господи! — рече попадията, докосвайки
къдриците на отец Фьодор. — Феденка, да не си решил да

преминеш към обновленците?

Отец Фьодор се зарадва на такава насока на разговора.

— Защо пък, попадийо, да не премина към тях? Та те не са ли хора?

— Хора са. Разбира се, че са хора — съгласи се тя злъчно. — И още как: влачат се по кинематографи, издържат любовници...

... брезентова рокля с корсаж — Комичният ефект не е само в претенциите на Сицилия Петровна да бъде в крак с отдавна отминала мода, но и в избора на материала, по-подходящ за противопожарно облекло.

СТРАШНИЯТ СЪН

... председателят на обществото „Долу ръкостискането“ — това не е измислица на авторите, които само са придали насмешлив нюанс на украинското „Геть“ в името на действително съществувалото общество „Долу ръкостискането“ (вж. Данаил Гранин, Ленинградский каталог). Така в разказа „Златният пълнеж“ действителното общество „Долу неграмотността“ (Долой неграмотность) е преиначено в „Геть неграмотность“.

ЧИСТОКРЪВНИЯТ ПРОЛЕТАРИЙ

И тук, както в разказа „Васисуалий Лоханкин“, срещаме парафраза на библейска тема — този път историята на Исав, който за паница леща и парче хляб продал първородството си на своя брат Иаков (Битие, 25).

... облечен в риза-гейша — дребен наглед повод подтиква към повече обяснения. Едно стихотворение на Арсений Тарковски, озаглавено „Вещи“, започва така:

*Все меньше тех вещей, среди которых
Я в детстве жил, на свете остается.
Где лампы-„смолни“? Где черный порох?
Где черная вода со дна колодца?
Где „Остров мертвых“ в декадентской раме?
Где плюшевые красные диваны?
Где фотографии мужчин сусами?
Где тростниковые аеропланы?*

Това стихотворение, разбира се, не е толкова за изчезналите вещи, колкото за изчезващия живот, но в случая за нас е важен първият му повърхностен смисъл. Къде, наистина, е всичко това, което е изброил поетът, и всичко онова, което не е изброил? Изчезнало е в небитието. При това става дума не за празно любопитство, а за твърде сериозни неща — за историята на материалната култура, за историята на бита в неговото физическо възплъщение. Без познаване и без чувство към това не може да се възприеме цялостно не само изчезващото време, но и книгите, свързани с хиляди реалности. Много думи — и по-точно — заключенията в тях понятия, се плъзгат покрай съзнанието ни, без да предизвикват никакви зрителни представи или — още по-лошо — като пораждат неверни, изкривени представи. И ние нямаме, почти нямаме с какво да сверим истината. Енциклопедия на руския и съветския бит не съществува^[4], както няма и специални справочници, които да ни обяснят, нагледно — с рисунки и снимки — да ни покажат изчезналите вещи. Опитайте се например да разберете каква форма са имали вафлите „Микадо“ и защо са се казвали така. Или с какво мъжките обувки „Джими“ са се различавали от останалите. Успехът ви не е гарантиран.

Разбира се, има специалисти, познавачи на старините. Има, в края на краищата, макар и малко музеи, които събират предмети от бита. Но не всеки път, когато срещнеш непознато понятие, ще тръгнеш да търсиш телефонните номера на експертите, няма да поемеш към другия край на града или да се вдигнеш от Игарка в Москва, за да изясниш — може би — нещо в музея.

Да погледнем пак споменатата книга на Данаил Гранин „Ленинградски каталог“ илюстрирана от художника Владимир

Василковски и посветена на градския бит от трийсетте години — превъзходна книга, смее да кажа, уникална. Авторът пише: „Попитайте например за гамашите. Малцина знаят и могат да кажат какво е това, отдавна никой не ги носи. А са ги носили върху обувки и пантофи, прикрепени с шнулове. Художникът ги е нарисувал в миши сив цвят с черни копчета. За какво са били нужни гамашите — ние самите не помним с точност, понеже тогава сме били деца и сме виждали гамаша само на краката на възрастните.“ „Започна да стяга своите гамаша — казаха му: не са ваши...“ Тук са се запазили гамашите, у Маршак, в стиховете му „Какъв разсеян“.

Понякога нещо се завръща в ново качество. Ето друг откъс от книгата на Гранин, който влиза в спор с Арсений Тарковски: „Репродукции и копия от картините на Бьоклин и най-вече на «Островът на мъртвите» в началото на века висяха навсякъде: и в Германия, и в Русия (в романа «Дванадесетте стола» копие от картина на Бьоклин виси в гостната на гледачката на карти, бившата любовница на Воробянинов Елена Боур). Докато не са станали белег за еснафски вкус. Тогава са изчезнали. Сега, след три четвърти век, станаха модерни красотата и романтиката. Бьоклин отново, го гледат с удоволствие, както и Шишкин.“

Впрочем само тази книга не е достатъчна. А колкото до ризата-гейша (да се върнем към онова, което трябва да коментираме) — там за нея няма нито дума. И Маршак не е писал нищо за нея. Какво да правим?

Отначало бях съблазнен от съображението, че Илф и Петров просто са я измислили на шега, за контраст: игра на думи, зад които се таи лекомислието на популярната тогава оперета „Гейша“. С. Джоунс, екзотиката на японските чайни и търгашеският провинциален прагматизъм на мосю Оригинал — такова съчетание предизвиква усмивка. И това, разбира се, е шега, но не е измислица.

— Да! — възкликнаха свидетели на ония години, когато за всеки случай ги попитах съществувала ли е такава риза. — Смяташе се за много модна, беше без яка и ръкавите надолу се разширяваха.

— Имало е — отвърнаха историците на модата, — само че тази риза не е горна, а долна, доста дълга, макар и не до пода, с кенарено общито деколте.

Така справката, която изглеждаше много проста, пак се натъкна на проблема, предизвикал това пояснение.

... супа-пейзан — селска супа от зарзават. „Голямата тлъста мръвка“ е твърде свободна трактовка на традиционната рецепта от страна на мадам Оригинал.

... ботуши от кравешка кожа — в оригинала „яловочные сапоги“ (Бел.пр.), т.е. ушити от кожата на млада крава.

... момченцето Гога и момиченцето Демагога — забавно са преиначени имената на библейските персонажи Гог и Магог, без връзка със значителната им роля в апокалиптичната картина за края на света.

ЗЛАТНИЯТ ПЪЛНЕЖ

В ръкописа разказът е разделен на малки глави с подзаглавия: „Мосю и мадам Оригинал“, „Исторически прецедент“, „Върлината“, „Татко Тигрий“. Първата от главите, поставена веднага след цитираното по-горе встъпление за град Колоколамск, не е влязла в окончателния текст. Тя се е наричала:

ДОМАШНАТА ГИЛОТИНА

Старият колоколамчанин, гражданинът Евтушевски, живееше в центъра на града на улица Руини и поради бедност се занимаваше с правенето на клетки за птици, тръстикови свирки и капани за мишки. Този занаят носеше на Евтушевски твърде малък доход. Затова нашият занаятчия се стараеше по възможност да не се отделя от земята — разкопа малка градинка, търгуваше с млякото на капризната си коза, крадеше от съседите тор и правеше от него брикети за топливо.

Евтушевски беше над петдесетгодишен. Зиме и лете носеше едно и също сако от люстрин и опърпани кафяви панталони, джобовете, на които винаги бяха пълни със свирки и тел за мишите капани.

В деня, когато бе написана новата славна страница в историята на Колоколамск, Евтушевски бе сполетян от нещастие. Скоропостижно се спомина кокошката Пъструшка, която прекрасно си поминуваше в къщурката на стареца редом с козата му. Докато търсеше нещо за ядене, птицата се натъкна на един капан, който Евтушевски беше сложил в ъгъла на стаята, за да провери качеството на продукцията върху собствените си мишки. Едва Пъструшка кльвна коричката хляб на дъсчицата, и яката пружина трясна, желязната пластина излетя с грохот и отрязва главата ѝ. Гилотинираната кокошка летя известно време из стаята, след това издъхна. Тази сцена се случи пред очите на удивения занаятчия и на козата, която стоеше наблизко с ярето си. Евтушевски беше опечален. Козата прие събитието по-спокойно. Тя търкулна няколко барабонки и тръсна брада с видимо пълно безразличие.

— На ти сега — мърмореше Евтушевски, докато тъжно се поклащаше над тялото на Пъструшка. — Ще трябва да купя нова, нали козичке?

В тоя ден, за да не остане на стари години без яйца, майсторът на свирки отиде на пазара. Денят се случи тъкмо пазарен.

— Продаваш ли я? — попита Евтушевски един мужик, който държеше голяма кокошка на въже, сякаш бе крава.

Мужикът помисли и отвърна:

— Не. Не я продавам.

Обаче още в същия миг почна да се пазари. Хвалеше кокошката, наричаше я Госпожица и нагло твърдеше, че снасяла по три яйца на ден. Всъщност кокошката през целия си живот не беше снесла нито едно яйце.

Прельстен от жизнерадостния вид на Госпожица, Евтушевски уморено се попазари, купи я за петдесет

копейки и след половин час кокошката бодро тракаше с клюн по дървения под на къщурката му, в която всички капани за мишки, бяха предварително обезопасени.

Като са отпечатали разказа без тази част, авторите са направили някои съкращения и в останалия текст.

В края на третия абзац след думите „... мосю Оригинал“ е следвало: „Когато наминаваше в стаята, където сред мебелите блуждаеше Госпожица, Евтушевски всеки път я заплашваше с пръст и като намекваше за безплодието ѝ, казваше: «Глупачка си ти, глупачка.»“

След репликата на мадам Оригинал „Паднал и потънал“ е следвало: „Като подготви по тоя начин почвата, мосю Оригинал съобщи, че от днес може да взема капани за мишки от Евтушевски само на комисионни начала, като ги плаща след продажбата им в магазина на лъжезадругата «Частен труд». «След продажбата — каза мадам Оригинал, — по три копейки за парче.»“

След фразата „Но собственикът на кокошката чудо продължаваше да мълчи“ е следвало: „Бог вижда — викна мосю Оригинал. — Нещо ще се случи.“ Той отчаяно вдигна ръце към окаляния таван и тържествено каза на жена си: „Той ще я заколи!“

След фразата „Но никой не успя да проникне в къщата — майсторът на свирки не отговаряше на почукванията по вратата“ е следвало: „През прашните стъкла на прозорците гражданите виждаха грозната стая. Евтушевски седеше на сандъка дълбоко замислен. По масата минаваше легендарната кокошка. В ръцете на стареца блестеше необикновеното яйце. Този ден в града не доиха кравите и те жално мучаха, измъчвани от неразреденото си мляко. Всички колоколамчани се събраха на улица Руини и шумен говор пърхаше над града^[5]“.

Съкратени са още някои несъществени фрази, които тук няма смисъл да цитираме.

Забележка към главата „Домашната гилотина“:

... сако от люстрин — сако от тъмен, вълнен или памучен плат с ламе.

... златарско ателие — „Пробирная палатка“ — държавно учреждение „за изследване на сребърни и златни вещи и за отбелязването им със съответното клеймо“ (речникът на Чудиков). Директор на тази палатка, впрочем, е бил и безсмъртният Козма Прутков.

ЧЕРВЕНИЯТ КАЛОШНИК-ГАЛОШНИК

... другарят Разграниченски — когато са измисляли фамилии на героите си или са кръщавали улиците и обществените здания Илф и Петров често са използвали това, за да се присмеят над усукванията на канцеларския, чиновнически език, затлачил вестниците, официалните документи, протоколите от събранията и дори творенията на изящната словесност. Сатириците са се смели и са се дразнили от терминологичните клишета, трайно настанени в съзнанието и речта на техните съвременници. Едно от най-често срещаните подобни клишета породено и от условията, в които се е налагало често да се сменят идеологически щампи в зависимост от лозунга на деня, е била думата „отмежевание“ — разграничение. Така се е появил Отмежуев — тук Разграниченски — и ноздревият зет Межуев от „Мъртви души“ струва ми се, няма нищо общо с него. Или почти нищо.

... татуирана гола дамичка с разпенена халба бира — тази татуировка, навярно видяна на нечие тяло (например при посещението им заедно с други писатели на Беломорканал, след което трябвало да възхваляват „Великия строеж“ — Бел.бълг.ред.), дотолкова е развеселила Илф и Петров, че са я пренесли и в „Златният телец“ на гърдите на Остап Бендер. Само че вместо „гола дамичка“, в съответствие с ранга на Великия комбинатор, халбата там държи Наполеон. Спомнете ли си: „Ризата на Остап се разкопча и през отвора се мярна татуировката. Наполеон все така държеше чашата с бира, но беше толкова червен, като че наистина беше успял да се наложи здравата.“

КУЧЕШКИЯТ ВЛАК

Отклик на сензационната кампания, разгърната от журналистите около търсенето на Тунгуския метеорит.

... както е у Гогол — има се предвид репликата на Ляпкин-Тяпкин към Хлестаков: „Ще дадете ли някакви нареждания на тукашния уезден съд?“ („Ревизор“, IV действие, 3 картина).

... Емануил Старонахалски (в оригинала — Старохамски) — както и много други герои от колоколамските истории, той също е дал фамилията си на персонаж от „Златният телец“ — на бившия заклет довереник, криещ се от съветската власт в лудницата, като се представя за Гай Юлий Цезар.

... пищните лаври на Кулик — Л. А. Кулик (1883–1942), минералог, организатор на метеоритни изследвания. Ръководил експедиции (1927–1930, 1938–1939) на мястото, където е паднал Тунгуският метеорит.

... старец на име Керосинов — тази фамилия по-късно Петров дал на един композитор халтурчик в сценария за филма „Антон Иванович се сърди“ (излязъл на екран през 1941 г.), писан заедно с Г. Мунблит.

... време ли е за крематориума? — диалогът е от бележника на Илф. С някои изменения е пренесен на страниците на „Златният телец“. Там той се води между Корейко и стария портиер на „Херкулес“.

... Голенишчев-Кутузов дойде с Егерт и Малиновска — сатирична атака срещу онези киноработници, които уж са „разобличавали проклетото минало“, а са превръщали руската история

в цикъл от жестоки мелодрами. Не е важно кого точно от големия род на Голенишчеви-Кутузови са имали предвид авторите, за тях тук е важна не авторитетната личност, а самата знаменита фамилия, иронично поставена редом с имената на актьора и кинорежисьора Константин Егерт и актрисата Вера Малиновска.

По-малко от година преди публикуването на „Кучешкият влак“ по екраните е излязъл филмът на Егерт „Леденият дом“ (по мотиви от романа И. Лажечников) с Малиновска в ролята на циганката Мариорица. Цялото му съдържание е стигало дотам да показва забавите на императрица Ана Йоановна, интригите на премиер-министъра Волински, който, преследвайки политически цели, се опитвал да прелъсти младата циганка, и ревността към него на още една царствена особа — бъдещата императрица Елизавета Петровна, заповядала да отровят Мариорица. Най-вече такъв подход към историята е предизвикал насмешката на Илф и Петров.

... киноимпетор — т.е. кинооператор, който за стареца, потънал в „исторически спомени“, се е превърнал почти в император.

... Анри Барбюс в държавен кабриолет — шега, свързана с пътуването на писателя из СССР през лятото на 1928 г.

Любопитно е да се сравни разговорът на Старонахалски и Керосинов с диалога от последната, 43-а глава от повестта на Юрий Тинянов „Малолетният Витушников“ (1933). Там военният историк Шубински беседва със старец, очевидец на измислен епизод, в който млада селска девойка е спасена от посичане. В епизода участват героят на повестта й Николай 1. „А императора помниш ли го?“ — попита историкът. „Помня го — отговори инвалидът, — видях го, както виждам сега вас. Носеше сив походен сюртук. И шинелът му беше наметнат. Императорът... Че как... Посещаваше ни... При него беше турската кампания.“: (Ю. Тинянов, „Малолетният Витушников“, М., ИХЛ., 1966 г.)

... дължеше за шест гроса бира — количеството, изпито от младия професор за една седмица, е достойно за Грангузие, сина на Гаргантюа и внук на Пантагрюел. Грос е мерна единица, равна на 12 дузини, т.е. на 144 броя^[6].

ВТОРА МЛАДОСТ

Гръм обичаше да украсява речта си със стихотворни цитати — по това докторът прилича на някои герои на Дикенс, когото Илф и Петров, според техни приятели, са познавали и обичали. Веднага се сещам например за Сайлънс Ует от романа „Общият ни приятел“. Наистина, за разлика от малко образования човек с дървен крак Гръм украсява речта си не с откъси из популярни песни, а с редове от класиците. Личи си, че е бил прилежен гимназист. Като се почне с Лермонтов („Клонка Палестинска“) той после превключва изключително на Пушкин, като изстрелва фрази от „Удавник“, „Певец“ и „Зимна вечер“ ... подагра, хирагра — хираграта е същата болест като подаграта, само че на ръцете. Ако се съди по изброените болести, срещу които е трябвало да помогне една и съща чудодейна вода, Гръм е познавал медицината доста по-зле от литературата.

... и писателят Пилняк да прочете цикъл разкази за бита на мадагаскарските средняци — този ироничен пасаж е предизвикан от някои тематични особености на описанията, които Б. А. Пилняк прави на задграничните си пътешествия в екзотични за онова време страни — Китай и Япония. Той печатал белетризирани и в същото време силно социологизирани отчети за тях в много вестници и списания, а след това те много бързо се появявали и като отделни издания. През 1927 г. излезли неговите „Китайска повед“ и „Разкази от Изтока“, а през 1928 — „Корените на японското слънце“.

По същия повод по-късно и Михаил Булгаков „се закача“ с Пилняк в „Театрален роман“, където прототип на писателя Егор Агапъонов е именно Пилняк: „Егор Агапъонов влезе бодро, влезе със замах и след него влезе китаец, малък, сух, жълтеникав, с очила с черни рамки“. Малко по-нататък китаецът се превръща в кафр, т.е. в африканец от един от народите банту (съвсем близо до „мадагаскарските средняци“): „В потока от хора, вървящи към театъра,

ясно видях едрата глава на Егор Агапъонов... Последен пристъпяше един кафр в лятно, необикновено жълто палто и кой знае защо без шапка.“

МОРЕПЛАВАТЕЛЯТ ДЪРВОДЕЛЕЦ

При подготовката за печат авторите са направили в разказа незначителна стилистична редакция. Най-сериозната промяна е съкращението от речта на мосю Оригинал на фразата „Аз не съм оратор!“ От четири места тя е останала само на едно.

Сюжетът се е породил от два реда в бележника на Илф: „В града нямаше кожа. Всичката беше отишла за чанти.“

Странното на пръв поглед заглавие е напълно обяснимо, ако си припомним откъде са тези думи. Ето последното четиристишие на Пушкиновите „Станси“ („В надежде славы и добра“):

*То академик, то герой,
То мореплавател, то плотник,
Он всеобъемлющей душой
На троне вечный был работник.*

Става дума за Петър I, с когото тук мосю Оригинал сравнява председателя на обществото „Долу ръкостискането“ Долу-Вишневецки. Възвеличаването на пустотата, мнимостта, извисили се до воя на юбилейното славословие, са стигнали до наши дни отдалеч, още от 20-те години. Илф и Петров упорито, но — уви! — без видим резултат са осмивали това срамно явление във фейлетоните „с глава опрял в слънцето“ или „Чашата на веселието“. „Мореплавателят дърводелец“ е първият им подобен опит.

... четири брезентови чанти с мечове и ленти — началникът на милицията е придал на подаръците си орденски белези. „Знаците на ордените на Георгий и Владимир IV степен за прослужени години в офицерски чин, освен че имали надпис, са били прикрепени по особен начин на лента — «бант»... През 1855 г. като знак за такава награда за

всички степени на всички ордени (освен Георгиевския) е бил добавен допълнителен детайл — кръстосани мечове“ (И. Г. Спаский, Иностранные и Русские ордена до 1917 года, Л., 1963).

[1] Рабкор — работнически кореспондент — Бел.ред. ↑

[2] Самият Илф е евреин и псевдонимът му е абривиатура на истинското му име Иля Файнзилберг, което той смятал за дълго и трудно произносимо — Бел.ред. ↑

[3] Стиховете са преведени от Р. Леви ↑

[4] Въпреки определението за „Евгений Онегин“ на Пушкин — Бел.ред. ↑

[5] На картата на Колоколамск, както и в главата „Градът и околностите му“, улица Руини, на руски Обвальная, — липсва — Бел.ред. ↑

[6] Иначе казано, Старонахалски е изпил за една седмица 864 бири — Бел.ред. ↑

Издание:

Иля Илф, Евгений Петров. Необикновени истории от живота на град Колоколамск

Преводач: Любомир Методиев

Издателство „Парадокс“, 2003

ISBN 9545530669

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.